

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1946 kl. 11 fm.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I en den 5 april 1946 dagtecknad proposition, nr 220, vilken hänvisats till särskilt utskott, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag om folkpensionering, *dels ock*, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga vid propositionen fogade förslag till lag angående införande av nya lagen om folkpensionering, samt lag om frivillig statlig pensionsförsäkring.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, som jämväl hänvisats till utskottet, nämligen

inom *första kammaren*

nr 312 av herr *Källman*,

nr 313 av herr *Söderkvist m. fl.*,

nr 318 av herr *Bärg, Johan, m. fl.*,

nr 319 av fru *Svenson m. fl.*,

nr 320 av herr *Petersson m. fl.*,

nr 321 av herrar *Petersson och Annér*,

nr 322 av herrar *Mattsson och Andersson, Karl*,

nr 323 av herr *Näsgård m. fl.*,

nr 324 av herr *von Heland*,

nr 325 av herr *Hage*, ävensom

inom *andra kammaren*

nr 476 av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.*,

nr 486 av herr *Senander m. fl.*,

nr 487 av herr *Andersson* i Löbbo *m. fl.*,

nr 488 av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 489 av herr *Larsson* i Stockholm,

nr 490 av herrar *Andersson* i Alfredshem och *Lindholm*,

nr 491 av herr *Johansson* i Torp,

nr 492 av herr *Larsson* i Östersund *m. fl.*,
nr 493 av herr *Ekdahl*,
nr 494 av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*,
nr 495 av herr *Fagerholm*, samt
nr 496 av herr *Werner m. fl.*

De yrkanden, som framställts i motionerna, återgivas i det följande i samband med redogörelsen för de ämnen, som beröras av motionerna.

Till utskottet ha inkommit skrivelser, dels en den 10 maj 1946 dagtecknad från pensionerade statstjänstemäns riksförbund, vari framföras synpunkter och önskemål i fråga om den föreslagna folkpensioneringens eventuella inverkan på tjänstepensioner, samt dels en den 18 i samma månad dagtecknad från pensionerade folkskollärares riksförbund, vari förbundet uttalar sin fulla anslutning till de i förstnämnda skrivelse framförda synpunkterna och önskemålen.

Vidare har till utskottet överlämnats en av folkpensionärernas förening i Stockholm vid offentligt möte den 12 maj 1946 beslutad resolution i anledning av förslaget till lag om folkpensionering, varjämte folkpensionärernas riksorganisation muntligen hos utskottet framfört vissa önskemål.

Med stöd av Kungl. Maj:ts den 17 december 1937 givna bemyndigande tillsatte chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 en kommitté med uppdrag att verkställa en översyn av den svenska socialvården och framlägga därav föranledda förslag. Kommittén, som antog benämningen *socialvårdskommittén*, avlämnade *dels* i maj 1945 ett betänkande innefattande statistisk undersökning angående folkpensionärernas bostadsförhållanden *m. m.* (SOU 1945: 23) samt *dels* den 29 november 1945 ett betänkande med förslag till ny lag om folkpensionering (SOU 1945: 46). Över sistnämnda betänkande ha, efter remiss, ett stort antal myndigheter och sammanslutningar yttrat sig, varefter ärendet varit föremål för ytterligare överväganden inom socialdepartementet. De i propositionen framlagda förslagen grunda sig i det väsentliga å socialvårdskommitténs förslag.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, vilka motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i detta utlåtande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Allmänna synpunkter.

Utskottet. Genom den år 1913 antagna lagen om allmän pensionsförsäkring lades i vårt land grunden till den folkpensionering, som nu anses såsom en omistlig del av den sociala omvårdnaden om medborgarna. Pensionsförsäkringslagen skilde sig från samtida eller tidigare utländsk folkpensionslagstiftning där-

igenom att den omfattade alla medborgare och icke endast, såsom var vanligt i utlandet, löntagare eller vissa löntagargrupper. Denna anordning av den svenska lagstiftningen, vilken betingats av bland annat befolkningens sysselsättningsförhållanden, har i betydande mån påverkat lagstiftningens innehåll. Pensioneringen har sålunda icke föranlett uttagande av bidrag från arbetsgivare och har i det väsentliga måst finansieras genom skattemedel. Sistnämnda omständighet torde intill de senaste åren ha i viss mån bidragit till att pensionsbeloppen varit lägre än vad som erfordrats för att pensioneringen skulle vara effektiv.

Den nu gällande, år 1935 antagna lagen om folkpensionering medförde visserligen förbättringar av pensionsförmånerna men blev såsom framgår av vad nyss sagts icke heller den tillfredsställande ur effektivitetssynpunkt. De under de senaste åren beviljade dyrtidstilläggen och provisoriska förbättringarna ha medfört ett avsevärt förbättrat läge för folkpensionärerna men likväl icke kunnat förhindra att en betydande del av dem för sin försörjning äro beroende av fattigvården.

Socialvårdskommittén har vid sitt arbete med utformningen av en reformerad folkpensionering uppställt målet att pensionstagarna skola kunna erhålla en med hänsyn till den allmänna levnadsstandarden i samhället skälig försörjning utan att annat än i undantagsfall behöva anlita fattigvården eller den understödsform, som enligt kommitténs mening borde träda i stället för densamma. Chefen för socialdepartementet har i det vid förevarande proposition fogade statsrådsprotokollet uttalat att han till fullo kunde instämma i socialvårdskommitténs uttalande att man i våra dagar icke kan nöja sig med att endast lämna de gamla och arbetsoförmögna livets oundgängliga nödortft. Omsorgen om dem borde enligt departementschefens mening fastmera inriktas på att bereda dem en levnadsstandard som är skälig i förhållande till den, varpå medborgare med låga inkomster i gemen leva.

Departementschefen ansåg socialvårdskommitténs förslag hava i allt väsentligt på ett lyckligt sätt löst föreliggande problem, varför han kunde i det stora hela acceptera de resultat vartill kommittén kommit. Han utgick därvid från att det vore ekonomiskt möjligt att genomföra en folkpensionsreform av den omfattning, varom vore fråga, utan att fördenskill andra önskvärda reformer behöfve undanskjutas.

Det föreliggande förslaget innebär enligt utskottets mening ett avgörande steg på vägen mot målet att befria de gamla och de varaktigt arbetsoförmögna från nöd eller tvång att söka efter behovsprövning utgående hjälp från det allmänna. Det ligger emellertid i sakens natur att ytterligare förbättringar kunna komma att framdeles visa sig önskvärda. Förslaget får dock anses tillgodose de krav som under nu rådande förhållanden kunna ställas å folkpensioneringens effektivitet. Utskottet vill därför tillstyrka att riksdagen för sin del antager detsamma. Att utskottet ansett sig böra på vissa punkter föreslå ändringar eller göra särskilda uttalanden framgår av vad nedan sägs.

Angående de statsfinansiella möjligheterna att genomföra förslaget får utskottet hänvisa till sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition nr 222 angående avvecklingen av den allmänna omsättningskatten. Såsom av nämnda utlåtande framgår bör det vara möjligt för statsverket att bära de betydande kostnadsökningar som föranledas av folkpensionsreformen.

Folkpensioneringens systematiska uppbyggnad.

Socialvårdskommitténs förslag bygger i systematiskt hänseende på den nu gällande lagstiftningen om folkpensionering men skiljer sig i detta avseende från den nuvarande lagen om folkpensionering därigenom att erläggandet av pensionsavgifter — sådana skola uttagas även enligt förslaget — icke utgör förutsättning för pensionsrätten. Pensionsavgifterna skola sålunda endast anses såsom bidrag till pensionskostnaderna, och någon individuell bokföring av dem blir icke längre erforderlig.

Den föreslagna omläggningen har i stort sett icke föranlett någon erinran i remissyttrandena.

Departementschefen förklarar sig kunna godtaga kommitténs utgångspunkter i detta avseende och anför härom vidare.

För att icke de, för vilka pensioneringen är mest av behovet påkallad, skola få för små pensioner har man redan enligt den gällande lagen låtit endast en mindre del av pensionen vara till storleken beroende av de erlagda avgifterna. Ett sådant system kräver emellertid en stor administrativ apparat utan motsvarande nytta. Jag är därför ense med kommittén om att pensionens belopp bör vara oberoende av storleken av de avgifter vederbörande erlagt.

I motionen I: 324 av herr von Heland framhålles bl. a., att slopandet av den individuella avgiftsbokföringen otvivelaktigt skulle innebära en högst välkommen förenkling ur administrativ synpunkt, och i anslutning härtill yrkar motionären att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om utredning rörande möjligheten för en förenkling av pensionsväsendets administration och avgiftssystem.

Utskottet. Den av motionären efterlysta administrativa förenklingen skall såsom framgår av ovanstående redogörelse enligt det föreliggande förslaget komma till stånd. Enligt utskottets mening uppväger denna administrativa förenkling samt den omständigheten, att man vid utmätandet av pensionsförmåner icke behöver taga hänsyn till storleken av en på avgifterna grundad pensionsdel, det mindre tilltalande förhållandet att försumliga avgiftsbetallare äga rätt till lika stora pensionsförmåner som övriga. Detta förhållande förlorar också i avsevärd mån i betydelse genom uppördssystemets reformering. Utskottet kan sålunda tillstyrka förslaget i denna del.

Pensionsåldern.

Såväl i socialvårdskommitténs förslag som i departementsförslaget föreslås att den nuvarande åldern, 67 år, för rätt till ålderspension bibehålles.

Departementschefen anför i denna fråga följande:

Bibehålles anknytningen av invalidpensioneringen till ålderspensioneringen, kan man hålla pensionsåldern relativt hög utan att fördenskull pensioneringens effektivitet nämnvärt minskas. Socialvårdskommittén har föreslagit, att pensionsåldern bibehålles vid den nuvarande åldersgränsen 67 år. Utan tvivel vore det önskvärt, att en sänkning av denna åldersgräns, generellt eller för vissa kategorier, kunde genomföras. Av kommitténs utredningar framgår, att en allmän sänkning av pensionsåldern blir mycket kostsam. Hänsyn måste också tagas till det förhållandet, att såsom en följd av befolkningsutvecklingen antalet åldringar kommer att stiga mycket snabbt under de närmaste årtiondena, medan befolkningen i den arbetsföra åldern tenderar att stagnera. Av statsfinansiella skäl synes det därför knappast lämpligt att för närvarande sänka pensionsåldern. Icke heller kan jag tillstyrka att, såsom måhända i och för sig vore motiverat, en lägre pensionsålder fastställes för kvinnor än för män. Därest man, på sätt kommittén föreslagit, inför särskilda hustrutillägg och änkepensioner, tillgodoses emellertid inom folkpensioneringens ram de kategorier av kvinnor, beträffande vilka den höga pensionsåldern varit särskilt otillfredsställande. Kommittén har till övervägande upptagit jämväl frågan om fastställande av en lägre pensionsålder för anställda inom vissa yrken. Svårigheterna att genomföra en dylik differentiering äro dock så stora, att tanken därpå måste avvisas. I många av de fall det här gäller torde för övrigt invalidpensionering kunna komma i fråga för tiden till dess ålderspension kan erhållas.

I motion II: 486 har herr Senander m. fl. hemställt att riksdagen måtte besluta att pensionsåldern fastställes till 65 år.

Motionärerna ha erinrat om att enligt socialvårdskommitténs uppskattning en generell sänkning av pensionsåldern till 65 år för både män och kvinnor skulle öka folkpensioneringens utgifter med omkring 10 procent. Motionärerna funne det icke befogat att för denna, i förhållande till hela kostnaden, ganska ringa ökning ge efter på kravet om en rimlig pensionsålder. Åldersgränsen för erhållande av folkpension vore orimligt hög i förhållande till den pensionsålder staten tillämpade för sina egna anställda. En pensionsålder av 63 år hade enligt motionärernas mening varit den lämpligaste. Emellertid inskränkte de sig nu att påyrka pensionsålderns fastställande till 65 år.

Enligt utskottets mening måste en pensionsålder av 67 år i allmänhet betraktas såsom hög. Emellertid föreligga såsom framgår av departementschefens ovan angivna yttrande starka skäl för bibehållandet av den nuvarande pensionsåldern varjämte verkningarna av densamma i väsentlig mån neutraliseras genom folkpensioneringens anordning i övrigt. *Utskottet.*

Mot sänkning av pensionsåldern tala såväl önskvärdheten att i möjlig mån kunna utnyttja all i landet förefintlig arbetskraft — vilken synpunkt

starkt aktualiseras av den väntade framtida åldersfördelningen i riket — som den betydande kostnadsökning en sådan åtgärd skulle medföra.

Enligt av professorn Sten Wahlund verkställda beräkningar kommer landets folkmängd samt invånarna över 67 år att utvisa följande siffror:

år	antal invånare	invånare över 67 år
1942	6 500 000	520 000
1950	6 900 000	590 000
1955	7 100 000	640 000
1960	7 200 000	690 000
1965	7 300 000	740 000
1970	7 400 000	800 000
1975	7 500 000	870 000
1980	7 600 000	920 000
1985	7 700 000	930 000

Siffrorna utvisa som synes en relativt sett mycket starkare tillväxt av antalet åldringar än av befolkningen i dess helhet. Rörande de ekonomiska konsekvenserna för folkpensioneringen av denna utveckling må hänvisas till tab. 18 å s. 208 i kommittébetänkandet. Här må endast anmärkas att en generell sänkning av pensionsåldern till 65 år beräknats öka folkpensioneringens kostnader med omkring 80 miljoner kronor om året redan vid tiden för den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande.

I förslaget har man sökt eliminera de mest framträdande olägenheterna av den höga pensionsåldern genom införande av hustrutillägg å gift mans pension, då hustrun fyllt 60 år och ej är pensionsberättigad, samt av änkepensioner till kvinnor, som bli änkor efter fyllda 55 år. Genom dessa åtgärder och framför allt därigenom att folkpensioneringen jämväl skyddar vid förtida invaliditet torde enligt utskottets mening verkningarna av den höga pensionsåldern ha mildrats så mycket, att de olägenheter, som fortfarande äro förenade med densamma, icke kunna mot de förut anförda skälen för åldersgränsens bibehållande motivera en sänkning av densamma. Utskottet vill härvid erinra om att det i betydande omfattning förekommer att invalidpension beviljas några år före pensionsålderns inträde åt dem som lida av höggradigt nedsatt arbetsförmåga och på grund därav förlorat sin arbetsinkomst eller fått denna starkt reducerad.

Slutligen må erinras att, såsom socialvårdskommittén påpekat, jämförelser med förhållandena i utlandet i förevarande avseende ofta bli missvisande med hänsyn till att medellivslängden och även den ålder, intill vilken arbetsförmåga i regel föreligger, är högre i vårt land än i de flesta andra länder.

Utskottet finner sålunda icke skäl att föreslå ändring i departementsförslaget i förevarande avseende. Emellertid vill utskottet fästa uppmärksamheten å behovet av möjlighet till frivillig pensionsförsäkring avseende tiden från den, då en i visst yrke verksam person normalt lämnar sitt arbete, och

intill den, då rätt till ålderspension inträder. Utskottet återkommer till denna fråga i samband med behandlingen av förslaget till lag om frivillig statlig pensionsförsäkring.

Förutsättningarna för rätt till invalidpension.

Den nu gällande folkpensionslagstiftningen lämnar skydd mot de ekonomiska verkningarna av såväl ålderdom som varaktig förtida arbetsoförmåga (invaliditet). Socialvårdskommittén föreslog bibehållandet av detta samband mellan invalidpensioneringen och ålderspensioneringen. Angående innehållet i remissyttrandena över kommittéförslaget på denna punkt må hänvisas till s. 68—70 i propositionen. Departementschefen har i frågan anfört:

Socialvårdskommittén har till ingående övertygande upptagit frågan huruvida invaliditetspensioneringen alltjämt bör vara anknuten till ålderspensioneringen. Utgångspunkten för dessa övertyganden har varit, att majoriteten inom 1928 års pensionsförsäkringskommitté, vars arbete ledde till antagandet av 1935 års folkpensionslag, föreslog att invalidpensioneringen skulle överflyttas till en annan gren av socialförsäkringen, nämligen sjukförsäkringen. Vid den tidpunkt, då detta förslag förelåg till prövning, var emellertid sjukförsäkringen icke så utbyggd, att en allmän invaliditetsförsäkring lämpligen kunde anknytas till densamma. Situationen blir givetvis en annan efter genomförandet av en allmän sjukförsäkring. Socialvårdskommittén har emellertid på anförda skäl funnit det vara mera effektivt att bibehålla sambandet mellan invalidpensioneringen och ålderspensioneringen än att anknyta den förra till sjukförsäkringen. I likhet med det övertygande flertalet av de remissinstanser som yttrat sig på denna punkt har jag funnit de av kommittén anförda skälen övertygande.

Departementsförslaget liksom även kommittéförslaget innefattar vissa ändringar i fråga om definitionen å invaliditet.

Vidare har föreslagits en ny form av invalidpension, som betecknats sjukbidrag och skiljer sig från den egentliga invalidpensionen dels därigenom att förutsättningarna för rätten till densamma uppmjukats i fråga om kravet å invaliditetens varaktighet samt dels genom att förmånen icke utgår tills vidare utan endast intill viss vid dess beviljande fastställd tidpunkt. Angående remissyttrandena över förslaget om sjukbidrag må hänvisas till s. 93—94 i propositionen.

Departementschefen har i dessa frågor anfört:

Vad angår invalidpension eller sjukbidrag har, i överensstämmelse med socialvårdskommitténs förslag, benämningen arbetsoförmåga utbytt mot termen höggradig nedsättning av arbetsförmågan. Någon saklig ändring i förhållande till den praxis som hittills tillämpats i detta hänseende är icke åsyftad därmed. Av de i gällande lag uppräknade invaliditetsorsakerna har ålderdom icke ansetts behöva medtagas. Sinnesslöhet, som för närvarande torde anses ingå under begreppet »lyte», har såsom en praktiskt betydelsefull orsak till invaliditet i departementsförslaget ansetts böra nämnas särskilt vid sidan av vanförhet.

Angående särskilt blindtilläggen och sjukbidragen anför departementschefen:

Socialvårdskommitténs förslag att de nuvarande blindhetsersättningarna skola ersättas med *blindtillägg* inom folkpensioneringens ram har icke mött någon erinran i yttrandena, och för egen del finner jag detta förslag lämpligt. En konsekvens av detsamma är den av kommittén föreslagna regeln att den som är blind städse skall anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan, som är en förutsättning för erhållande av invalidpension. Förslaget medför vidare den konsekvensen, att vissa för närvarande gällande särskilda regler om rätt att åtnjuta blindhetsersättning upphöra att äga tillämpning. Pensionsstyrelsen har i sitt yttrande över socialvårdskommitténs betänkande förklarat sig icke ha något att erinra häremot, då föreskrifterna i fråga tillämpats i mycket ringa utsträckning. I styrelsens yttrande har vidare påpekats, att styrelsen stundom beviljat blindhetsersättning även då blindheten icke kunnat antagas bli så varaktig, som enligt socialvårdskommitténs förslag förutsattes för rätten till invalidpension eller sjukbidrag. Då antalet sådana fall varit mycket litet, har styrelsen dock icke funnit större betänkligheter föreligga mot förslagens genomförande, särskilt då ett genomförande av obligatorisk sjukförsäkring skulle medföra att i allmänhet rätt till sjukhjälp komme att föreligga i ifrågavarande fall. Styrelsen har vidare förklarat sin avsikt vara att icke indraga till blindtillägg omvandlad blindhetsersättning enbart på grundval av den nya folkpensioneringslagens varaktighetsbestämmelser. Vad styrelsen sålunda anfört har vunnit mitt gillande.

Förslaget om införande av *sjukbidrag* innebär att en särskild form av pension införes för sådana fall, då höggradig nedsättning av arbetsförmågan förelegat ett år och kan antagas bli bestående under ytterligare avsevärd tid utan att dock nedsättningen anses varaktig. Detta förslag utgör en nyhet, som synes vara välmotiverad. Jag kan i allt väsentligt instämma i de synpunkter kommittén i detta avseende anfört. Av remissinstanserna har endast statskontoret ställt sig avvisande till förslaget i denna del, under förmenande att en klar skiljelinje borde upprätthållas mellan livsvariga pensioner och tidsbegränsade sjukersättningar. Såsom socialvårdskommittén framhållit torde emellertid sjukhjälp från sjukförsäkringen i princip böra begränsas till fall med total arbetsoförmåga, medan åter i invalidpensioneringen kravet på nedsättningen av arbetsförmågan icke synes böra fattas lika strängt. Vid sådant förhållande läser den av kommittén valda vägen vara att förorda framför ett utbyggande av sjukförsäkringen för att möjliggöra hjälp i fall av här förevarande art. Vad angår utformningen av förutsättningarna för sjukbidraget kan man möjligen hysa någon tvekan om det berättigade i kommittéförslagets fordran på att nedsättningen i arbetsförmågan skall ha varit bestående ett helt år innan rätt till sjukbidrag inträder. I avvidan å verkningarna av de ifrågavarande bestämmelserna har jag dock funnit mig böra följa kommittéförslaget i denna del.

I detta sammanhang torde frågan om sambandet mellan folkpensioneringen och sjukförsäkringen i övrigt böra beröras. Socialvårdskommittén har i detta hänseende uttalat, att tilläggspensionärernas försörjning borde ordnas genom folkpensioneringen och icke genom sjukförsäkringen. I yttrandena har denna fråga närmare berörts endast av svenska sjukkasseförbundet, som med utförlig motivering anslutit sig till kommitténs ståndpunkt,

att en folkpensionsberättigad främst bör hjälpas genom folkpensioneringen och att sålunda i förekommande fall hjälpen från sjukförsäkringen beskärres. För egen del hyser jag samma åsikt. I det förslag till lag om allmän sjukförsäkring, som är avsett att föreläggas årets riksdag, ha jämväl införts bestämmelser om viss begränsning av rätten till sjukpenning för den som uppbrår folkpension.

Förutsättningarna för erhållande av sjukbidrag ha upptagits i enlighet med socialvårdskommitténs förslag. Kommittén har rörande tolkningen av kravet på att nedsättningen av arbetsförmågan skall kunna antagas bliva bestående ytterligare avsevärd tid förklarar sig ha förutsatt, att rätt till sjukbidrag skulle föreligga allenast när nedsättningen av arbetsförmågan kunde antagas bestå minst två år, av vilken tid ett år eller möjligen något mera finge avse tid före ansökningstillfället. De angivna villkoren kunna i vissa fall leda till att en lucka uppkommer mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Jag har dock funnit mig böra i avbidan på erfarenheterna godtaga kommittéförslaget på förevarande punkt.

Enligt propositionen skall, liksom enligt förordningen om blindhetsersättning, såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn.

Herr Senander m. fl. har i motionen II: 486 i fråga om blindhetsdefinitionen anfört att det icke kunde anses vara rimligt och rättvist att definitionen från invalidpension uteslöte sådana blinda som hade ledsyn. Även om en blind såge så pass mycket, att han utan ledsagare kunde vistas ute och i viss utsträckning kunde reda sig själv, vore han ändock synnerligen handikappad. För en halvseende person vore försörjningsmöjligheterna nästan lika problematiska som för den helt blinde. I varje fall vore det tydligt, att en halvseende person inte i någon mån kunde tävla med friska människor om utkomstmöjligheterna. Motionärerna hemställde sålunda att definitionen beträffande vem som skall anses vara blind skulle utvidgas till att omfatta jämväl andra blinda än dem som sakna ledsyn.

I samma motion har i fråga om de föreslagna sjukbidragen ansetts att den föreslagna lydelsen av 3 § 3 mom. kunde tyda på att man redan efter ett års sjukdom skulle kunna verkställa överflyttning av sjukförsäkrad till folkpensioneringen. Vissa sjukförsäkrade kunde härigenom försättas i sämre läge än om de kommit i åtnjutande av sjukpenning under hela sjukhjälpstiden d. v. s. två år. Motionärerna hemställde sålunda att 3 § 3 mom. skulle omformuleras därhän, att överflyttning från sjukförsäkring till folkpensionering ej skall kunna ske före den totala sjukhjälpstidens utgång i de fall, där detta är till förfång för den sjuke.

Vad angår definitionen av den invaliditet som erfordras för rätt till invalidpension må erinras att enligt nu gällande praxis invaliditet i lagens mening i allmänhet anses föreligga, då pensionsökandens arbetsförmåga är nedsatt till ungefär en tredjedel av den normala eller då sökanden, med skä-

Utskottet.

lig hänsyn tagen till hans yrkesfärdighet och hittillsvarande utbildning, icke kan anses vara i stånd att förtjäna mer än en tredjedel av vad kroppsligen och andligen friska personer i samma yrke och med liknande utbildning på samma trakt brukar förtjäna. Av denna definition framgår att hänsyn icke allenast tages till medicinska utan även till sociala förhållanden. Enligt utskottets mening bör den nya lagstiftningen icke föranleda till skärpning av de sålunda angivna förutsättningarna för rätt till invalidpension. Det är enligt utskottets uppfattning särskilt önskvärt att viss hänsyn tages till de svårigheter, som kunna föreligga för löntagare, vilken av åldersskäl måst lämna sin anställning, att genom arbete bidra till sin försörjning. Givetvis måste dock även i detta fall förutsättas en höggradig medicinskt påvisbar nedsättning av arbetsförmågan. Mot den föreslagna utsträckningen av invaliditetsbegreppet till att jämväl omfatta blinda, som icke lida av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, har utskottet intet att erinra.

Vad angår blindhetsdefinitionen har utskottet inhämtat att en utsträckning av densamma att avse jämväl andra svagseende än dem som sakna ledsyn skulle medföra mycket stora svårigheter ur gränsdragnings synpunkt. Då svagsynthet kan leda eller bidra till höggradig och varaktig nedsättning av arbetsförmågan, komma de svagsynta att ofta vara berättigade till invalidpension. Utskottet får därför tillstyrka att den i propositionen föreslagna definitionen bibehålles. Härvid förutsätter utskottet att densamma tolkas på sådant sätt att i tveksamma fall blindhet anses föreligga. Frågan om rätt till blindtillägg kommer att beröras i det följande.

Den föreslagna nya pensionsform som benämnts sjukbidrag synes fylla ett behov, varför införandet av densamma kan av utskottet tillstyrkas. Utskottet har bemärkt att i det till lagrådet den 12 april 1946 remitterade förslaget till lag om allmän sjukförsäkring intagits vissa bestämmelser vilka avse att förhindra att någon för längre tid samtidigt äger uppbära sjukpenning och folkpension samt innebära att sjukpenning i den mån den kan utgivas utgår med lägre belopp till folkpensionärerna än till andra i motsvarande ålder. Dessa bestämmelser leda till att det ibland kan vara fördelaktigt för en sjukpenningförsäkrad person att vänta med att söka folkpension till dess sjukhjälpstiden närmar sig sitt slut. De farhågor som uttalats i motionen II: 486 att sjukbidrag skulle kunna påtvingas någon, som är berättigad till sjukpenning, och denne därigenom komma i sämre läge än om han ej uppburit sådant bidrag, torde vara helt ogrundade. Sjukbidrag liksom annan folkpension kan nämligen endast utgivas då ansökan därom gjorts. I vissa fall kan det emellertid tänkas vara tveksamt huruvida det är fördelaktigare att endast uppbära sjukpenning än att söka folkpension. I dylika fall bör det ankomma på såväl sjuk-kassa som pensionsmyndigheter att giva vederbörande den vägledning som erfordras för bedömning av frågan. Ändring av bestämmelsen i 3 § 3 mom. är sålunda

icke erforderlig ur nu angiven synpunkt. Frågorna om samordningen mellan folkpensionering och sjukförsäkring torde för övrigt komma att ytterligare prövas av riksdagen, sedan proposition avlåtits i sjukförsäkringsfrågan.

Pensionsbeloppen.

De genomsnittliga maximala pensionsförmånerna under nästa budgetår till pensionstagare med pension enligt folkpensioneringslagens huvudbestämmelser, bliva följande:

	Ortsgrupp 1 kr.	Ortsgrupp 2 kr.	Ortsgrupp 3 kr.
Ogift	730	872	1 032
Två makar	1 260	1 544	1 864

Socialvårdskommittén har anfört att det vore en avvägningsfråga huru höga folkpensionerna böra vara i olika fall. Fixerande av den minimistandard, vilken genom folkpensionen skall tillförsäkras invalider och åldringar m. fl., måste i väsentlig mån bli en bedömningsfråga. Vid denna bedömning vore det av vikt att ha för ögonen att ett av de viktigaste målen för reformen vore att göra folkpensioneringen effektiv i den meningen, att pensionstagarna — bortsett från särskilda fall — skulle kunna frigöras från beroendet av understöd från fattigvården eller annan hjälpverksamhet efter fri behovsprövning. Kommittén hade funnit att den totala folkpension — bortsett från bostadstillägg — som borde utgå till en ogift person lämpligen kunde fixeras till 1 000 kronor om året. För äkta makar tillsammans borde i sådant fall 1 600 kronor utgöra ett lämpligt belopp. Angående kommitténs motivering för sitt förslag å denna punkt må hänvisas till s. 152—156 och 164—166 i kommittébetänkandet. Skälen för att beräkna pensionsförmånerna till relativt sett lägre belopp för gifta personer än för ogifta redovisas av kommittén å s. 127—130 i dess betänkande. Remissyttrandena i denna fråga äro refererade å s. 71—73 i propositionen.

Departementschefen anför i fråga om de föreslagna pensionsbeloppens skälighet:

Socialvårdskommittén har föreslagit, att den egentliga pensionen skall utgå med ett över hela landet lika belopp, utgörande 1 000 kronor för ensamstående pensionär och 1 600 kronor för äkta makar, vilka båda äro pensionsberättigade. Härutöver skola enligt förslaget i orter med högre bostadskostnader — bränslekostnader däri inräknade — utgå särskilda bostadstillägg. De maximala pensionsbeloppen komma härigenom att å dyraste ort uppgå till 1 600 kronor för ensamstående och 2 400 kronor för makar.

Vid bedömning av de sålunda föreslagna beloppens skälighet är att beakta att några mera ingående undersökningar icke föreligga angående den levnadsstandard pensionärerna böra åtnjuta. Uppenbarligen är det också förenat med stora vanskligheter att försöka finna säkra grunder efter vilka en dylik standard skall beräknas. I detta hänseende måste man i huvudsak röra sig med antaganden på grundval av allmän erfarenhet om den inkomstnivå, på vilken medborgarna kunna försörja sig och de sina. Nyligen publicerade, på taxeringsmyndigheternas material grundade siffror rörande inkomstfördelningen år 1944 utvisa, att av landets omkring 3 miljoner inkomsttagare, äkta makar härvid räknade gemensamt, vilka nämnda år taxerats till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, 8,6 procent eller drygt 250 000 hade en inkomst, uppgående till mellan 600 och 1 000 kronor, och 12,4 procent eller bortåt 375 000 hade en inkomst som låg mellan 1 000 och 1 500 kronor. Dessa inkomster förefalla mycket låga om de ställas i relation till vad man vet om befolkningens levnadsförhållanden. I ett relativt stort antal fall måste inkomstuppgifterna, som grunda sig på allmänhetens deklARATIONER, antagas icke riktigt återgiva det faktiska inkomstläget. I den mån ifrågasatt låga inkomster verkligen förekomma torde det i stor utsträckning röra sig om utfyllnadsinkomster som ingå i en familjeinkomst. Dessa smärre inkomster kunna åtnjutas av bud och lärlingar som leva tillsammans med föräldrar, av deltidsanställda i allmänhet samt av hembiträden, hemmadöttrar och hemmasöner, i vilkas lön lågt taxerade naturaförmåner utgöra den väsentligare delen. Endast mera sällan torde inkomsttagaren vara hänvisad till att leva enbart på en penninginkomst understigande 1 500 kronor, i varje fall om det gäller familjer. I den mån det gäller familjer med barn torde fattigvården ofta nödgas lämna regelbundna bidrag. Oavsett i vad mån de angivna statistiksiffrorna riktigt återspegla inkomstförhållandena, få de emellertid anses tyda på att de av socialvårdskommittén föreslagna pensionsbeloppen åtminstone på de billigaste orterna lämna möjlighet till upprätthållandet av en om ock låg, så dock icke ovanlig levnadsstandard. För min del kan jag fördensskull acceptera socialvårdskommitténs utgångspunkt, att pensionsbeloppen på de i levnadskostnadshänseende billigaste orterna skola utgå med 1 000 kronor för en ensamstående pensionär och 1 600 kronor till två äkta makar vilka båda äro pensionsberättigade, helst som jämte pensionerna lagstadgade barnbidrag utgå i de fall, då pensionärerna ha barn att försörja. Jag finner mig kunna göra detta också med hänsyn därtill, att pensionärernas behov genomsnittligt kunna antagas vara något mindre än den arbetsföra befolkningens; ålderspensionärerna ha i allmänhet endast sig själva att försörja.

Angående förhållandet mellan de pensionsförmåner som tillkomma äkta makar och de som tillkomma ogifta yttrar departementschefen:

I några yttranden har ifrågasatts huruvida icke förhållandet mellan de av kommittén föreslagna pensionsbeloppen för äkta makar och för ogifta borde ändras så, att de gifta erhöle något högre pensioner i jämförelse med de ogifta än enligt förslaget. Den av kommittén angivna relationen i detta hänseende synes mig emellertid väl avvägd, varför jag saknar anledning att på denna punkt frångå förslaget.

Frågan om pensionsförmånernas storlek i allmänhet har berörts i den av herr von Heland i första kammaren avgivna motionen nr 324. I motionen

ifrågasättes ytterligare utbyggnad av folkpensionsreformen och hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om utredning avseende bland annat en tidsenlig utveckling av folkpensioneringen i överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer.

Utskottet kan i det väsentliga ansluta sig till vad departementschefen anfört i förevarande fråga. De föreslagna pensionsbeloppen å 1 000 kronor om året för ogift och 1 600 kronor om året för två makar tillsammans synas sålunda under nuvarande förhållanden vara väl avvägda. Man bör dock enligt utskottets mening redan nu ha klart för sig att förhållandena inom en icke allt för avlägsen framtid kunna förändras i olika avseenden i sådan riktning att dessa belopp framstå såsom otillräckliga. Till detta spörsmål, i vad det hänför sig till möjliga förändringar av levnadskostnaderna, återkommer utskottet i avsnittet angående indexregleringsfrågan. *Utskottet.*

Bostadstilläggen.

Socialvårdskommitténs förslag innebar att den nuvarande dyrortsgraderingen av folkpensionerna skulle slopas och ersättas av särskilda bostadstillägg i de dyrare bostadsorterna, avsedda att täcka merkostnaderna för bostad och bränsle å dessa orter. De av kommittén föreslagna bostadstilläggen äro icke ställda i relation till bostadskostnaderna i det särskilda fallet utan äro fastställda med hänsynstagande till det genomsnittliga behovet inom viss bostadskostnadsgrupp. Antalet bostadskostnadsgrupper föreslås till fem. Ortsgrupperingen skulle verkställas av socialstyrelsen för tio år i sänder. Kommitténs motivering för sitt förslag i förevarande avseende återgives å s. 37—41 i propositionen.

Kommittéförslaget innebar att bostadstilläggen för ogift pensionär i de fyra högsta ortsgrupperna skulle bestämmas till respektive 150, 300, 450 och 600 kronor samt för gift pensionär till respektive 100, 200, 300 och 400 kronor (för makar som båda ha tilläggs pension alltså sammanlagt 200, 400, 600 och 800 kronor).

Fördelar man de föreslagna pensionsbeloppen å dels det belopp, vartill kostnaden för bostad och bränsle kan antagas uppgå, och dels det belopp, som återstår för övriga levnadskostnader, erhåller man, under förutsättning att övriga levnadskostnader beräknas till samma belopp i alla bostadskostnadsgrupper, enligt kommittén följande siffror:

	Bostadskostnadsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
Ensamstående:					
Bostad och bränsle	200	350	500	650	800
Övriga levnadskostnader.....	800	800	800	800	800
Summa	1 000	1 150	1 300	1 450	1 600
Makar:					
Bostad och bränsle	250	450	650	850	1 050
Övriga levnadskostnader.....	1 350	1 350	1 350	1 350	1 350
Summa	1 600	1 800	2 000	2 200	2 400

Remissyttrandena i frågan om dyrortsgraderingen samt bostadstilläggens storlek och utformning refereras å s. 74—81 i propositionen.

Departementschefen anför i denna fråga:

Om de föreslagna pensionsbeloppen 1 000 resp. 1 600 kronor kunna antagas på billigare orter, främst den rena landsbygden, täcka försörjningsbehovet, visar den föreliggande utredningen, att detta icke är fallet på andra håll. Otvivelaktigt föreligga alltså i vårt land betydande skillnader i levnadskostnadernas höjd å olika orter. Det är därför uteslutet att, såsom i några yttranden ifrågasatts, helt slopa varje gradering av pensionsförmånernas storlek efter förhållandena å skilda platser. Om man vill åstadkomma en reell likställighet för pensionstagarna i olika delar av landet, måste pensionsförmånernas storlek graderas. Socialvårdskommittén har för sin del funnit en dylik gradering böra ske uteslutande med hänsynstagande till kostnaderna för bostad och bränsle. Det kan ifrågasättas om tiden verkligen är inne att helt slopa den nuvarande dyrortsgraderingen, som tager hänsyn även till andra levnadskostnader. Bortses från bostadskostnaderna torde emellertid en tendens till utjämning av levnadskostnaderna gjort sig gällande. Det synes föga sannolikt att, såsom från något håll anmärkts, de alltså föreliggande olikheterna i detta hänseende skulle komma att ånyo skärpas vid en återgång till mera normala förhållanden. Med hänsyn till det anförda anser jag mig i princip böra godtaga kommitténs förslag i denna del. I vissa yttranden har i nu förevarande avseende lagts viss vikt vid den ojämn skattebördan kommunerna emellan. Åtgärder för att undanröja dessa ojämnheter torde emellertid böra ske genom ett skatteutjämningsförfarande snarare än genom en dyrortsgradering av folkpensionerna.

Emot kommitténs förslag att landet skall indelas i fem bostadskostnadsgrupper och att det skall ankomma på socialstyrelsen att verkställa indelningen synes mig intet vara att erinra. Däremot kan jag ej ansluta mig till kommitténs uppfattning att indelningen bör ske för tio år i sänder. I likhet med vissa skiljaktiga ledamöter av kommittén och ett stort antal remissinstanser anser jag att indelningen bör omprövas ungefärligen vart femte år. Den första indelningen i bostadskostnadsgrupper bör dock enligt min mening erhålla en giltighetstid av endast cirka tre år. Det synes icke nödvändigt att tidpunkterna för omprövningen av indelningen i bostadskostnadsgrupper angivas i lagen, utan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter vad som finnes lämpligt besluta härom. Genomföres ny

kommunindelning i riket, varom förslag kommer att föreläggas årets riksdag, torde därav betingade jämkningar i bostadskostnadsgrupperingen böra ankomma på Kungl. Maj:ts förordnande i samband med beslutet om indelningsändring.

Vid indelningen i bostadskostnadsgrupper kan det självfallet visa sig lämpligt att hänföra skilda delar av en och samma kommun till olika bostadskostnadsgrupper. Ett dylikt förfarande kan vara motiverat exempelvis om det inom en kommun finnes en markerad tätortsbebyggelse, där bostads- och hyresförhållandena äro annorlunda än inom kommunen i övrigt. Jag förutsätter att socialstyrelsen vid bostadskostnadsgrupperingen tager hänsyn till dylika omständigheter.

Spännvidden mellan bostadstilläggens storlek inom de olika bostadskostnadsgrupperna synes i stort sett ha väl avvägrats av socialvårdskommittén. Emellertid utvisa föreliggande siffror att i Stockholm — och även på andra särskilt dyra orter — den understödsstandard som är normerande för utgivande av fattigvård ligger så högt, att de av kommittén föreslagna pensionsbeloppen, bostadstilläggen däri inräknade, icke kunna anses motsvara en rimlig försörjning på dessa orter. Väsentligen torde detta sammanhånga med påfallande höga hyreskostnader. I dessa fall föreligger alltså ett behov att kunna höja de maximala pensionsbelopp kommittén föreslagit. Förhållandena kunna även på landsbygden vara sådana, att folkpensionären behöver ett tillskott till pensionen för att kunna bestrida särskilt höga bostadskostnader. Då det här gäller pensionsfall, som icke kunna helt tillgodoses genom de mera generella regler efter vilka det tidigare behandlade bostadstillägget är och måste vara utformat, bör den förbättring av pensionsförmånerna jag här åsyftar lämpligen kunna åstadkommas genom särskilda kommunala bostadstillägg. Jag vill därför förorda, att bestämmelser införas av innehåll att kommun äger besluta att till folkpensionär som är mantalskriven inom kommunen skall kunna utgå särskilt kommunalt bostadstillägg.

Detta särskilda bostadstillägg torde böra erhålla en i viss mån annan karaktär än de nuvarande kommunala pensionstillskotten. Det bör sålunda enligt min mening beviljas och utbetalas i samma ordning som folkpensionen i övrigt. Storleken av tillägget bör vara beroende av såväl den faktiska bostadskostnaden som av pensionstagarens egna resurser i form av inkomster och tillgångar. Tillägget förutsättes med andra ord utgå efter inkomstprövning samt prövning av bostadens skäliga storlek och standard i övrigt. Härvid bör dock förhandenvaron av en mindre förmögenhet i och för sig icke utgöra hinder för tilläggets utgivande. Eftersom tillägget föreslås skola i sin helhet bekostas av vederbörande kommun bör enligt min mening utan risk kunna anförtros åt kommunerna icke blott att bestämma huruvida tillägg av förevarande slag skola utgivas utan också grunderna för tilläggens beräkning. Eftersom tilläggen skola ha karaktär av folkpension böra de dock endast utgivas vid behov av mera stadigvarande natur.

Av vad nu sagts torde framgå att departementsförslaget i fråga om bostadstilläggen överensstämmer med kommittéförslaget utom i fråga om tiden för giltigheten av gruppering i bostadskostnadsgrupper samt att i departementsförslaget införts ytterligare en pensionsförmån, vilken benämnts särskilt bostadstillägg.

I de likalydande motionerna I: 319 av fru Svenson m. fl. och II: 496 av herr Werner m. fl. yrkas att bostadstillägg efter behovsprövning skall kunna utgå i alla rikets kommuner med lika stort högsta belopp, nämligen för gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad med 200 kronor per år och för annan med 300 kronor per år.

I motionen II: 486 har herr Senander m. fl. hemställt att pensionärerna i bostadskostnadsgrupp I i fråga om bostadstillägg jämsställas med pensionärerna i bostadskostnadsgrupp II.

I motionen II: 493 har herr Ekdahl hemställt att bostadstillägg skulle utgå i bostadskostnadsgrupp I till gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad med 75 kronor per år och till annan pensionsberättigad med 100 kronor per år.

Utskottet. Frågan om storleken och beskaffenheten av de förhöjningar av folkpensionerna, som kunna vara erforderliga å vissa orter, är otvivelaktigt en av de mest svårlösta inom socialförsäkringens område. Det är därför naturligt att meningarna måste bryta sig på denna punkt. I regeringsförslaget har man sökt komma till rätta med problemet genom att i princip slopa dyrortsgraderingen men i gengäld införa generella bostadstillägg på orter, där bostads- och bränslekostnaderna genomsnittligt sett äro högre än i de orter, där dessa kostnader äro lägst. Dessutom har föreslagits en bestämmelse som ger kommun möjlighet att införa särskilda bostadstillägg, vilka skola utgå enligt grunder som kommunen själv äger bestämma.

Det särskilda bostadstillägget kan införas även i kommuner, i vilka generellt bostadstillägg ej utgår. Finnas i en kommun folkpensionärer, vilka av någon anledning måste vidkännas relativt stora bostads- och bränslekostnader, föreligger sålunda enligt förslaget möjlighet att inom folkpensioneringens ram lämna dessa pensionstagare erforderlig hjälp och detta oberoende av till vilken bostadskostnadsgrupp kommunen hänförs.

Ha olika delar av en kommun hänförs till olika bostadskostnadsgrupper, bör hinder icke möta att, beträffande respektive kommundelar, fastställa skilda grunder för utgivande av särskilt bostadstillägg.

Vad angår de i motionerna framställda förslagen har utskottet konstaterat, att de medföra betydande utgiftsökningar. Sålunda torde det i motionerna I: 319 och II: 496 framlagda förslaget medföra en årlig kostnadsökning av närmare 60 miljoner kronor. Kostnadsökningen på grund av det i motionen II: 486 gjorda förslaget torde kunna beräknas till mera än 30 miljoner kronor under det att kostnadsökningen på grund av det i motionen II: 493 framställda yrkandet torde stanna vid drygt 20 miljoner kronor. Samtliga de nu lämnade siffrorna äro approximativa men torde giva en ungefärlig bild av de ekonomiska konsekvenserna av de framställda ändringsförslagen.

Utskottet har vid övervägande av de på förevarande spörsmål inverkan

omständigheterna och under hänsynstagande till de siffror, som av socialvårdskommittén framlagts i dess statistiska betänkande angående folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m., funnit den i departementsförslaget föreslagna lösningen visserligen icke vara helt invändningsfri men dock av beskaffenhet att under nu rådande förhållanden i möjligaste mån tillgodose olika synpunkter. Utskottet får därför tillstyrka att förslaget i denna del vinner riksdagens bifall. Härvid förutsätter utskottet emellertid att utvecklingen av pensionstagarnas utgifter för bostads- och bränsleändamål i de olika orterna kommer att ägnas vederbörlig uppmärksamhet samt att därav föranledda jämkningar av ortsgrupperingen verkställas med ungefärligen de tidsintervaller, som av departementschefen angivits.

Frågan om indexreglering av folkpensionerna.

Socialvårdskommittén har avvisat tanken å indexreglering av folkpensionerna med följande motivering:

I Danmark äro folkpensionerna förenade med rörliga tillägg. Kommittén har emellertid icke föreslagit sådana tillägg, enär dessa medföra ett mycket betydande merarbete i fråga om pensionernas uträkning och utbetalning, om de skola anslutas till växlingarna i penningvärdet. Det synes icke heller nödvändigt att ändra folkpensionernas storlek vid mindre betydande växlingar i prisnivån. Av socialstyrelsens förut berörda undersökning framgår sålunda att folkpensionärernas levnadskostnader synas vara underkastade mindre variationer än levnadskostnaderna för hela folket. Därtill kommer den omständigheten, att om levnadskostnaderna komma att sjunka kort tid efter det att folkpensioneringsreformen genomförts, även pensionsbeloppen skulle komma att sänkas.

Skulle en sådan höjning av folkpensionärernas levnadskostnader inträda, att statsmakterna finna behov föreligga av procentuella dyrtidstillägg böra sådana införas genom särskilt beslut. Anordningen med för hela riket lika tilläggspensioner förenade med bostadstillägg underlättar i hög grad möjligheten att införa rättvist avvägda dyrtidstillägg, i det att olika procent-satser kunna tillämpas med avseende å tilläggspensionerna och å bostadstilläggen. Den av kommittén förutsatta omläggningen av utbetalningssystemet underlättar utbetalningen av eventuellt önskvärda dyrtidstillägg.

Kommittén var icke enhällig i detta uttalande. Tre ledamöter framhöllo sålunda reservationsvis att de ansåge en indexreglering ligga i linje med lagstiftningens syfte, varför statsmakterna redan vid den förestående behandlingen av reformen borde uttala sig för att en närmare undersökning av problemet skulle verkställas så snart stabilare ekonomiska förhållanden inträtt.

De i remissyttrandena över kommittéförslaget i detta avseende avgivna yttrandena refereras å s. 73—74 i propositionen.

Departementsförslaget innehåller icke någon bestämmelse om indexreglering.

I motionen II: 486 av herr Senander m. fl. har hemställts att bestämmelser om indexreglering av folkpensionsförmånerna införas i lagen om folkpensionering. Vidare hemställs i de likalydande motionerna I: 321 av herrar Petersson och Annér och II: 488 av herr Ohlin m. fl. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en undersökning utan dröjsmål sker rörande lämpligaste sättet att bereda de till folkpension berättigade säkerhet för bibehållande av det realvärde pensionen har vid den tidpunkt då beslut om pensionsreformen fattas.

Efter anmodan av utskottet ha fullmäktige för riksbanken den 16 maj 1946 avgivit yttrande i förevarande fråga, vilket yttrande såsom bilaga A fogats vid detta utlåtande.

Utskottet. Utskottet finner de av socialvårdskommittén och fullmäktige för riksbanken uttalade skälen mot indexreglering av folkpensionsförmånerna äga sådan styrka att de icke kunna förbigås. Utskottet kan sålunda icke förorda att i lagen om folkpensionering nu införas bestämmelser om sådan reglering. Ej heller synes utredning härom behöfelig. Däremot är det enligt utskottets mening i hög grad önskvärt att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följes, så att statsmakterna kunna utan dröjsmål vidtaga de åtgärder, som påkallas av densamma. Utskottet anser det nämligen vara av synnerlig vikt att det skydd folkpensioneringen avser att lämna icke försämras, utan att pensionsförmånernas realvärde upprätthålles — i varje fall för de pensionstagare som äro väsentligen beroende av folkpensionen för sin försörjning. I vad nu sagts får dock icke inläggas den tolkningen att pensionsbeloppen skola ändras vid mindre betydande växlingar i prisnivån.

Förhållandet till tjänstepensioneringen.

Socialvårdskommittén framhöll i sitt betänkande angelägenheten av att en särskild utredning verkställdes rörande folkpensioneringens inverkan på ålderspensionerna till de befattningshavare, för vilka pensionskostnaderna helt eller till väsentlig del bestredes av allmänna medel. Denna fråga har berörts i flera remissyttranden över kommittéförslaget. För dessa yttranden redogöres å s. 102—105 i propositionen.

Departementschefen anför i frågan:

Såväl i socialvårdskommitténs betänkande som i de avgivna yttrandena har stor uppmärksamhet ägnats frågan i vad mån de föreslagna höjningarna av pensionsförmånerna skola inverka på tjänstepensioner till stats- och kommunalanställda. Otvivelaktigt är detta spörsmål förtjänt av övervägande. Principen om utfästa pensioners oantastlighet synes emellertid rimligen böra medföra, att redan utfästa pensionsförmåner icke rubbas på

den grund att folkpensionerna höjas. Den omständigheten att de statsanställda genom sina pensionsavgifter endast till en del bekosta sin egen pensionering kan icke föranleda någon ändring härutinnan. Det är nämligen givet, att mellan pensionsförmåner och löner finnes ett samband, som icke kan utan vidare brytas. Däremot lärer det vara självfallet att hänsyn till de förhöjda folkpensionerna kan tagas vid utmätande av sådana förmåner som kristillägg. Även vid blivande omregleringar av löne- och pensionssystemet kan hänsyn komma att tagas till de förhöjda folkpensionsförmånerna. Hur detta skall ske torde böra bli föremål för närmare övervägande i ett annat sammanhang.

Vad sålunda anförts föranleder ej till erinran från utskottets sida.

Utskottet.

Hustrutillägg och änkepensioner.

Socialvårdskommitténs förslag innebar att folkpension till den, vars hustru fyllt 60 år och ej själv vore pensionsberättigad, skulle förhöjas med hustrutillägg såframt makarna varit gifta 10 år. Hustrutillägget skulle uppgå till samma belopp som hustrun ägt uppbära i form av tilläggspension och bostadstillägg, därest hon varit berättigad till invalidpension. Däremot skulle grundpension icke utgå för hustrun. Pensionsförmånerna för en man med hustrutillägg bleve sålunda 200 kronor lägre än de förmåner, som skolat tillkomma makarna tillsammans om båda varit pensionsberättigade.

Såsom en nyhet i vår sociallagstiftning upptog socialvårdskommitténs betänkande förslag om änkepensionering inom folkpensioneringens ram. Förslaget innebar att till änka, som vid mannens frånfälle fyllt 55 år och varit gift med honom 10 år, skulle utgå änkepension intill dess änkan bleve berättigad till annan folkpension eller inginge nytt äktenskap. Änkepensionen föreslogs utgöra högst 600 kronor jämte bostadstillägg å resp. 100, 200, 300 och 400 kronor i de fyra högsta bostadskostnadsgrupperna. Änkepensionens maximibelopp komme sålunda att bli detsamma som hustrutilläggets. De över kommittéförslaget i förevarande avseende avgivna remissyttrandena refereras å s. 92—93 i propositionen. Kommittéförslaget ligger med viss jämkning till grund för departementsförslaget.

Departementschefen anför i förevarande avseende följande:

Socialvårdskommitténs förslag innebär att folkpension till den, vilkens hustru fyllt 60 år och ej själv är pensionsberättigad, förhöjes genom *hustrutillägg*. Mot de synpunkter, som ligga till grund för kommittéförslaget på denna punkt, kunna enligt min mening vägande invändningar knappast göras. Det synes icke rimligt att två åldriga makar skola vara hänvisade att leva på en pension, som är beräknad för mannen ensam. Även om hustrun icke är så arbetsoförmögen, att hon är berättigad till invalidpension, torde hennes arbetsförmåga dock ofta vara avsevärt nedsatt. Omvänt gäller att om hustrun genom förvärvsarbete förmår bidra till makarnas försörjning, hennes årsinkomst kommer att verka minskande på hustrutillägget och i

många fall även på mannens pension. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag kommitténs förslag i denna del vara i princip välgrundat. Det föreslagna villkoret att hustrun skall ha fyllt 60 år kan emellertid i vissa fall leda till otillfredsställande resultat. För min del vill jag därför förorda en sådan komplettering av kommittéförslaget att möjlighet öppnas att, där särskilda omständigheter föreligga, bevilja hustrutillägg även om hustrun ej fyllt 60 år. Jag tänker härvid närmast på sådana fall, då hustrun till en ålderspensionär utan att vara invalid har nedsatt arbetsförmåga eller där hennes tid och krafter måste, exempelvis på grund av mannens sjuklighet eller därmed jämförlig orsak, helt ägnas åt mannens och hemmets skötsel. Den av mig sålunda föreslagna utvidgningen av rätten till hustrutillägg synes dock böra begränsas till den som uppbär ålderspension.

I enlighet med vad kommittén föreslagit synes hustrutillägget lämpligen böra bestämmas till sådant belopp, att mannens pension jämte hustrutillägget uppgår till något lägre belopp än vad makarna gemensamt skulle ägt uppbära, därest jämväl hustrun varit pensionsberättigad. Kommittén har ansett denna skillnad böra utgöra 200 kronor, och häremot har jag ej funnit anledning till erinran.

Enligt kommittéförslaget erfordras för att rätt till hustrutillägg skall föreligga att makarna varit gifta minst 10 år. Detta förslag grundar sig dels på en önskan att förhindra att äktenskap ingås i syfte att erhålla högre pension än eljest och dels på den principiella inställningen, att tillägget ej bör utgå med mindre hustrun kan antagas ha varit borta från förvärvsarbete viss längre tid. Enligt min mening är det ur båda dessa synpunkter tillräckligt att kräva att makarna skola ha varit gifta minst fem år.

Nära samband med hustrutillägget har den föreslagna *änkepensioneringen*. Även detta förslag finner jag i stort sett välgrundat. Införandet av en allmän änkepensionering synes mig vara en social reform av stort värde, även om pensioneringen i detta sammanhang är relativt begränsad till sin räckvidd. Med avseende å den ålder, vid vilken rätt till änkepension skall inträda, ha i remissyttrandena skilda åsikter kommit till uttryck. I denna avväggningsfråga synas mig skäl icke föreligga att frångå kommittéförslaget. Jag är icke heller beredd att tillstyrka den av vissa reservervanter inom kommittén framförda tanken, att kvinna, som blivit änka vid 53 eller 54 års ålder, skulle erhålla en reducerad änkepension. Vad slutligen angår kravet å viss tids äktenskap för att rätt till änkepension skall inträda torde, liksom i fråga om hustrutillägget, fem års äktenskap vara tillfyllest. Att såsom i vissa yttranden påyrkats i detta hänseende införa särskilda bestämmelser för kvinnor som gift om sig och blivit änkor i sitt andra äktenskap torde icke vara av behovet påkallat.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen anført i denna fråga.

Blindtillägg.

Såsom förut berörts innebär det föreliggande förslaget att de nuvarande blindhetsersättningarna skola ersättas med blindtillägg till folkpensionerna. Förutsättning för erhållande av blindtillägg är, liksom fallet är med avseende å blindhetsersättningen, att blindheten inträtt före fyllda 60 år. Blind-

tilllägg må vidare ej utgivas till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig. Blindtillägget skall enligt förslaget utgöra 700 kronor om året.

I motionen II: 486 har herr Senander m. fl. anfört att, då sextioårsgränsen för blindhetens inträdande på sin tid infördes, statsfinansiella skäl åberopades för densamma. Motionärerna ansåge det vara en hederssak att utan att därvid anlägga krassa statsfinansiella synpunkter hjälpa och bispringa dem som mistat synförmågan samt hemställde att riksdagen måtte besluta att blindtillägget tillerkännes alla blinda oberoende av tidpunkten för blindhetens inträdande.

Enligt vad utskottet inhämtat skulle ett borttagande av åldersgränsen för rätt till blindtillägg medföra att ytterligare mera än 2 000 personer bleve berättigade till sådant tillägg. Av dessa kan ett ganska betydande antal antagas åtnjuta vård å allmänna anstalter och sålunda icke vara i behov av blindtillägg. Skulle blindtillägg utgå även till dem som vid mycket hög ålder blivit blinda torde vidare vissa tillämpningssvårigheter uppkomma varjämte blindtillägget i många fall endast komme att utgå för kort tid. Emellertid torde icke kunna utan vidare göras gällande att en höjning av den ålder, före vilken blindheten skall ha inträtt för att berättiga till blindtillägg, skulle vara obefogad. Utskottet har dock funnit övervägande skäl tala för att i detta sammanhang icke vidtaga ändring av åldersgränsen och får därför tillstyrka att departementsförslaget i förevarande avseende godtages av riksdagen. *Utskottet.*

Inkomstprövningen.

Frågan i vad mån folkpensionernas storlek skall vara beroende av storleken av den egna inkomsten, inkomstprövning, torde vara den som i den allmänna diskussionen rörande folkpensionsreformen tilldragit sig det största intresset.

I fråga om ålderspensionerna hade socialvårdskommittén framlagt tre alternativa förslag. Av dessa anslöt sig det första (alternativ I) i princip till den nu gällande ordningen och innebar att för varje pensionstagare ett belopp av 200 kronor om året skulle såsom grundpension utgå oberoende av den egna inkomstens storlek under det att återstoden av själva pensionen, tilläggs pensionen, liksom även bostadstillägget, skulle vara beroende av inkomstprövning. Det andra alternativet skilde sig från det första därigenom att grundpensionen skulle utgöra 600 kronor och tilläggs pensionen sänkas i motsvarande mån. Det tredje alternativet slutligen innebar att hela pensionen, utom bostadstillägget, under namn av allmän ålderspension utgick obe-

roende av den egna inkomstens storlek. Ålderspensionen komme sålunda att i princip vara helt frikopplad från inkomstprövning i den lägsta bostadskostnadsgruppen och i de övriga bostadskostnadsgrupperna endast vara beroende av sådan prövning i fråga om bostadstilläggen. På grund av hustrutilläggens utformning komme dock inkomstprövning att bli behövlig i alla de fall, då hustrutillägg söktes. Departementsförslaget har utformats i enlighet med det tredje alternativet.

Invalidpensionerna skola enligt departementsförslaget, vilket i detta avseende överensstämmer med kommittéförslaget, bestå dels av en oberoende av egen inkomst utgående grundpension å 200 kronor om året för varje pensionsberättigad samt dels av tilläggspension och bostadstillägg, vilka äro underkastade inkomstprövning.

Änkepensionen skall enligt det föreliggande förslaget, liksom även enligt kommittéförslaget, i sin helhet vara beroende av inkomstprövning under det att blindtillägget skall utgå oberoende av den egna inkomstens storlek.

Socialvårdskommitténs motivering för sina förslag i förevarande avseende är återgiven å s. 42—47 i propositionen. Remissyttrandena över förslaget refereras i propositionen å s. 81—89 och 93.

Departementschefen anför i frågan bland annat.

Alltifrån folkpensioneringens införande ha de utgående pensionsbeloppens storlek varit starkt beroende av den pensionsberättigades egna inkomster. De avgifts- eller grundpensioner, som utgått oberoende av inkomstprövning, ha varit så obetydliga, att de saknat nämnvärd betydelse ur försörjnings-synpunkt.

Socialvårdskommitténs förslag bibehåller denna anordning fullt ut, såvitt angår invalidpensionerna. Mot denna ståndpunkt synas mig några erinringar icke kunna göras. Frågan huruvida invalidpension överhuvud skall utgå är nämligen beroende av om den pensionssökandes arbetsförmåga är så nedsatt, att han saknar möjlighet att genom eget arbete försörja sig. Har han avsevärda egna inkomster, minskas i hög grad presumptionen för att denna förutsättning för rätt till invalidpension föreligger. Någon erinran mot kommittéförslaget har icke heller gjorts på denna punkt, och jag ansluter mig i princip till detsamma. Vad kommittén anfört till stöd för att ett mindre belopp — 200 kronor — skall utgå såsom grundpension utan inkomstprövning kan av mig godtagas.

Beträffande ålderspensionerna ligger frågan om inkomstprövningen anorlunda till än i fråga om invalidpensioneringen. Ålderspensionerna böra i princip anses ha intjänats av pensionären under hans arbetsföra period. Även bortsett från denna mera principiella synpunkt tala starka skäl för att rätten till ålderspension icke skall vara förenad med någon inkomst- eller behovsprövning. Vi stå i vårt land såsom tidigare nämnts inför en befolkningsutveckling, som medför att antalet åldringar i befolkningen snabbt växer, medan däremot antalet medborgare i den arbetsföra åldern tenderar att stagnera. Det är vid sådant förhållande ett synnerligen viktigt samhällsintresse, att ålderspensioneringen utformas så, att åldringarnas vilighet att i görlig mån utnyttja sin kvarstående arbetsförmåga icke motverkas. En ålderspensionering, som är så anordnad att storleken av de utgå-

ende pensionsförmånerna kraftigt reduceras, om pensionären genom eget arbete själv skaffar sig inkomster vid sidan av pensionen, fyller icke detta krav. Reduktionen av pensionen med hänsyn till egna inkomster medför vidare, att det för den enskilde ter sig mindre angeläget att genom eget sparande själv bidra till sin åldersförsörjning. Om exempelvis en egnahemsinnehavare genom sina uppoffringar lyckats göra sig skuldfri, borde icke hans bostadsförmån uppskattas till ett belopp, varigenom hans folkpension bleve reducerad. Villigheten hos arbetsgivare att ordna enskild pensionering av anställda och arbetare måste vidare i väsentlig grad påverkas av regler som medföra att den anställde därigenom går miste om en betydande del av den folkpension, vartill han eljest skulle ha ägt rätt. Inkomstprövningen kräver ytterligare en ganska omfattande administrativ apparat.

Slutligen lär det icke kunna förnekas att vissa synpunkter av mera känslomässig natur tala för att inkomstprövningen i den mån så är möjligt begränsas. För den enskilde måste det alltid kännas mindre tilltalande att behöva underkasta sig en ingående granskning av sina personliga förhållanden. Olika principer för uppskattningen av den pensionsberättigades inkomster kunna också göra att inkomstprövningen verkar ojämnt och därigenom skapar missnöje och olust.

Vad i det föregående anförts talar närmast för att man borde gå ett steg längre än alternativ III och slopa all behovs- och inkomstprövning i fråga om ålderspensionerna. Yrkanden i denna riktning ha också framkommit i vissa yttranden. Hänsyn måste emellertid även tagas till de statsfinansiella konsekvenserna av den ståndpunkt man väljer. Kostnaderna för de av socialvårdskommittén framlagda alternativens genomförande ha av kommittén beräknats till i runt tal 725 miljoner kronor för alternativ I, 778 miljoner kronor för alternativ II och 831 miljoner kronor för alternativ III. Kostnadsskillnaden mellan de olika alternativen beror på verkningarna av inkomstprövningen. Skulle jämväl bostadstilläggen utgå utan behovsprövning, komme detta att medföra en kostnadsökning i förhållande till alternativ III med omkring 35 miljoner kronor. Då kostnaderna för reformen dessutom komma att efter hand stiga ganska avsevärt på grund av ökningen av antalet åldringar, finner jag att en dylik, av inkomstprövning helt oberoende ålderspensionering icke nu kan ifrågakomma.

Såsom framgår av det anförda anser jag däremot starka skäl tala för att ålderspensionerna utformas enligt alternativ III. Av de avgivna remissyttrandena framgår, att den övervägande delen av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna tillstyrkt detta alternativ. De skäl som i yttrandena åberopats till förmån för alternativ III äro i huvudsak desamma som i det föregående anförts till stöd för en ålderdomspensionering utan varje inkomstprövning. Till förmån för alternativ II ha i yttrandena i allmänhet icke åberopats andra synpunkter än den statsfinansiella. Av de ledamöter inom socialvårdskommittén, som uttalat sig för detta alternativ, har anförts att pensionsförmånerna rimligen borde vara högre för dem, som i huvudsak allenast ha sin folkpension att leva av, än för dem, som därutöver åtnjuta kanske betydande egna inkomster. I den offentliga diskussion, vartill socialvårdskommitténs betänkande givit anledning, har vidare uttalats att, om det finansiellt vore möjligt att genomföra alternativ III, den merkostnad detta alternativ innebure i förhållande till alternativ II borde användas för att förbättra pensionerna för de sämst ställda. Vidare har framhållits att alternativ III bibehölle inkomstprövningen icke blott för alla invalidpension-

närer utan jämväl för sådana ålderspensionärer, som vore bosatta å ort där bostadstillägg utginge, varför det relativt sett vore av mindre betydelse att inkomstprövningen slopades beträffande vissa pensionärer.

Enligt de i det föregående återgivna, av socialvårdskommittén gjorda beräkningarna skulle kostnadsskillnaden mellan alternativen II och III vid reformens genomförande uppgå till omkring 53 miljoner kronor; i fråga om statsutgifterna skulle skillnaden utgöra cirka 64 miljoner kronor. En del av denna kostnadsökning kommer emellertid att återbäras till det allmänna i form av skatter. De fördelar som ett genomförande av alternativ III indirekt kommer att medföra i form av ökad arbetsvillighet hos ålderspensionärerna och ett vidsträcktare sparande kunna uppenbarligen icke angivas i siffror. Det synes dock icke osannolikt att, såsom i vissa yttranden uttalats, alternativ III på lång sikt kommer att ur samhällsekonomisk synpunkt verka gynnsammare än alternativ II. Ett genomförande av alternativ II skulle, synes det mig, icke lämpligen kunnat ifrågakomma utan modifikationer i syfte att bättre tillgodose de synpunkter som anförts rörande de gamlas arbetsvillighet. Gränserna för den avdragsfria inkomsten borde sålunda enligt min mening vid ett genomförande av alternativ II höjas. En höjning av den avdragsfria inkomsten från de av kommittén föreslagna beloppen 400 kronor för ogift och 600 kronor för äkta makar till exempelvis 600 kronor för ogift och 900 kronor för äkta makar beräknas medföra en kostnadsökning vid alternativ II av icke mindre än 36 miljoner kronor. Skillnaden i kostnader för de båda alternativen skulle alltså komma att väsentligen reduceras.

Vad slutligen angår invändningen att inkomstprövningen icke helt bortfaller enligt alternativ III, synes det mig komma att medföra en betydande lättnad, att all inkomstprövning blir överflödigt beträffande ålderspensionärerna på den egentliga landsbygden. För dessas del är inkomstprövningen ofta särskilt vanskelig, eftersom naturaförmåner där förekomma i stor utsträckning.

Med hänsyn till det anförda finner jag mig böra tillstyrka, att ålderspensionerna utformas enligt alternativ III i kommittéförslaget. Emellertid vill jag förutskicka att jag i det följande kommer att förorda en sådan höjning av maximibeloppen för pensionsavgifterna att en person med stora inkomster kommer att genom sin avgiftsbetalning i huvudsak själv bekosta sin allmänna ålderspension. Jag vill här ytterligare anmärka, att totalkostnaderna för reformens genomförande synas mig ha beräknats i överkant av kommittén på sätt jag senare skall angiva.

I fråga om änkepensionernas beräkning anför departementschefen:

Några remissinstanser ha ansett att änkepensionerna böra utgå utan inkomstprövning. Många änkor, som uppnått 55 års ålder, torde emellertid alltjämt äga full arbetsförmåga, och det skulle vara föga tilltalande om exempelvis en änka, med heltidsanställning och full lön, vid sidan därav skulle erhålla änkepension av allmänna medel. Ej heller synes det rimligt att änkor, som åtnjuta tillfyllestgörande änkepension från mannens arbetsgivare eller mera betydande avkastning av förmögenhet, erhålla änkepension av allmänna medel. Starka skäl tala sålunda enligt min mening för inkomstprövning av änkepensionerna i enlighet med kommitténs förslag, varför jag ansluter mig till detsamma.

I motionen II: 486 har herr Senander m. fl. hemställt, att behovsprövningen beträffande invalidpensioneringen avskaffas och att invaliderna jämställas med ålderspensionärerna. Herr Larsson i Stockholm har i motionen II: 489 hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring av det i propositionen framlagda förslaget till lag om folkpensionering, att de i förslaget 5 § angivna bostadstilläggen skola utgå utan inkomstprövning. I motionen II: 490 av herrar Andersson i Alfredshem och Lindholm yrkas att riksdagen måtte företaga de ändringar i förslaget till ny folkpensionslag, som erfordras för höjandet av det avdragsfria inkomstbeloppet från 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor för två makar till 1 000 kronor resp. 1 500 kronor samt jämställandet av förtidsinvalider och åldringar (enligt socialvårdskommitténs alternativ I).

Frågan i vad mån folkpensionsförmånerna skola vara beroende av den egna inkomstens storlek är såväl ur kostnadssynpunkt som ur samhälls-ekonomisk synpunkt av betydande räckvidd. *Utskottet.*

Frågans betydelse ur kostnadssynpunkt framgår av följande från socialvårdskommitténs betänkande (s. 227) hämtade siffror, vilka bygga på de föreslagna avdragsreglerna och de av kommittén gjorda antagandena rörande invaliditetsfrekvens och inkomstfördelning m. m. Å ålderspensionerna skulle genom avdragen för inkomst vid förhållandena den 1 januari 1948 uppkomma en besparing av 146,07 miljoner kronor vid alternativ I, 93,15 miljoner kronor vid alternativ II och 40,36 miljoner kronor vid alternativ III. Av sistnämnda siffra belöpte 34,88 miljoner kronor å bostadstilläggen. Å kostnaden för folkpension till förtidsinvalider beräknades uppkomma en besparing å 56,74 miljoner kronor, varav 11,20 miljoner kronor belöpte å bostadstillägg. Å änkepensionerna beräknades besparingen genom inkomstavrdragen till 1,56 miljoner kronor.

Den samhällsekonomiska betydelsen av sättet för folkpensioneringens anordnande i förevarande avseende kan naturligen icke uppskattas i siffror, men uppenbart torde vara, att en utformning av bestämmelserna som i minsta möjliga mån verkar hindrande å utnyttjandet av pensionstagarnas arbetskraft och å befolkningens sparvilja kan medföra mycket betydande samhällsekonomiska fördelar.

Departementsförslaget, vilket som nämnts i fråga om ålderspensioneringen överensstämmer med det av socialvårdskommittén framlagda tredje alternativet, tillgodoser i betydande mån den sist berörda synpunkten. Samma synpunkt kan uppenbarligen anföras för det i motionen II: 489 framställda yrkandet att inkomstprövningen skall slopas jämväl beträffande bostadstilläggen till ålderspensionärerna. Vid bedömandet huru långt man skall gå, då det gäller att borttaga inkomstprövningen, är det emellertid nödvändigt väga fördelarna härav mot de med åtgärden förenade kostnaderna. Ett tillmötesgående av det i nyssnämnda motion framställda

yrkandet kan, såsom framgår av vad ovan sägs, beräknas draga en årlig kostnad av omkring 35 miljoner kronor. Härtill kommer att det synes mest tilltalande att det belopp, som utan inkomstprövning tillkommer varje medborgare och vilket står i visst förhållande till pensionsavgifternas maximibelopp, är lika stort i landets alla delar. Med hänsyn till vad nu sagts får utskottet avstyrka det i motionen framställda yrkandet.

Såsom framgår av de ovan lämnade siffrorna skulle bifall till det i motionen II: 486 framställda yrkandet att invalidpensionerna, utom bostadstilläggen, skulle utgå utan inkomstprövning medföra en kostnadsökning av 45,54 miljoner kronor, vilket belopp dock torde böra sänkas till omkring 36 miljoner kronor med utgångspunkt från de antaganden rörande invaliditetsfrekvensen som gjorts i propositionen. Denna kostnadsökning är mycket betydande. Socialvårdskommittén har såsom skäl för inkomstprövningens bibehållande beträffande huvudparten av invalidpensionen och sjukbidraget anfört, att arbetsinkomstens storlek vore avgörande för huruvida invaliditet föreläge eller ej samt att, om pensionens storlek ej vore beroende av den egna inkomsten, hela pensionen måste indragas på en gång då invaliden börjat återvinna sin arbetsförmåga, ett förhållande som kunde verka direkt konserverande å invaliditeten. Utskottet anser dessa skäl vara av sådan styrka att ett slopande av inkomstprövningen för invaliderna ej kan tillstyrkas.

Utskottet finner jämväl i övrigt de av departementschefen anförda skälen för den lösning av förevarande problem som innefattas i propositionen vara bärande och tillstyrker sålunda att förslaget i detta avseende oförändrat antages av riksdagen.

Av vad nyss sagts framgår att det i motionen II: 490 framställda yrkandet, i vad det går ut på att ålderspensioneringen skall anordnas enligt socialvårdskommitténs första alternativ, av utskottet avstyrkes.

Avdragsreglerna. Privilegiering av vissa inkomstslag.

Enligt folkpensioneringslagens nuvarande lydelse skola de i lagen fastställda pensionsbeloppen minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga 200 kronor. Med hänsyn till utformningen av dyrtidstillägg och provisoriska pensionsförstärkningar är emellertid den s. k. avdragsfaktorn i verkligheten icke fem tiondelar utan två tredjedelar å tre fjärdedelar.

Socialvårdskommittén föreslog att den avdragsfria inkomsten skulle höjas från 200 kronor till 400 kronor för ogift och 300 kronor för gift pensionsberättigad. Avdragsfaktorn skulle vara fem tiondelar med det undantaget att densamma i fråga om invalidpension skulle vara åtta tiondelar beträffande inkomst överskjutande dubbla den avdragsfria inkomstens belopp. De

inkomstgränser, vid vilka rätt till de inkomstprövade pensionsförmånerna upphörde enligt kommittéförslaget, återfinnas å sid. 48 i propositionen.

I den nuvarande lagen om folkpensionering finnas bestämmelser om s. k. privilegiering av vissa inkomstslag, nämligen pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock, utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning. Dessa bestämmelser upptogos med vissa ändringar i kommittéförslaget.

Remissyttrandena över kommittéförslaget i förevarande avseenden äro återgivna å s. 89—93 i propositionen.

Departementschefen anser den i kommittéförslaget föreslagna höjningen av den avdragsfria inkomsten vara påkallad samt anför i övrigt i dessa frågor bland annat följande:

I några yttranden har yrkats att inkomstprivilegieringen helt slopas och den avdragsfria inkomsten i stället i motsvarande mån höjes. Å andra sidan har från några håll ifrågasatts att privilegiering borde ifrågakomma jämväl för arbetsinkomst och för vissa olycksfallslivräntor. Vidare ha jämförelser gjorts mellan behandlingen av förmögenhetsavkastning, å ena, och de privilegierade livräntorna, å andra sidan, därvid påyrkats att privilegieringsbeloppen skulle avsevärt höjas beträffande enskilda pensioner eller att privilegieringen av livräntor och pensioner skulle ersättas med särskilda regler angående inkomstuppskattningen.

Vad sålunda anförts i yttrandena synes ge vid handen att den nuvarande anordningen med privilegiering av vissa inkomster icke är tillfredsställande. Det avgörande skälet för införandet av privilegieringsbestämmelserna har varit att man därigenom velat stimulera arbetsgivare att sörja för sina anställdas pensionering. Detta skäl vägde synnerligen tungt, då nu gällande folkpensionslag beslutades åren 1935 och 1937. Folkpensionen började nämligen reduceras redan om den egna inkomsten översteg 100 kronor för ensamstående och 200 kronor för äkta makar. I och med att den allmänna ålderspensionen göres helt oberoende av den egna inkomsten bortfaller det huvudsakliga motivet för anordningen med privilegierade inkomster. I betraktande av vad jag tidigare anfört om önskvärdheten att i görligaste mån utnyttja åldringarnas arbetskraft, kan jag icke heller undgå att finna det i viss mån stötande att vissa inkomster skola vara privilegierade, medan däremot egen arbetsinkomst icke privilegieras. Det kan också anmärkas, att privilegieringen ofta gynnar de i ekonomiskt avseende bäst ställda folkpensionärerna. Jag vill fördenskull förorda, att privilegieringsbestämmelserna helt slopas.

Ett slopande av privilegieringsreglerna synes icke med nödvändighet kräva att den avdragsfria inkomsten höjes i motsvarande mån. Såsom jag nyss anfört tillstyrker jag kommitténs förslag om en höjning av den avdragsfria inkomsten i förhållande till vad för närvarande gäller. Vidare är att märka, att genomförandet av alternativ III överhuvud medför en avsevärd förbättring i pensionsförmånernas storlek. Kostnaderna för privilegieringen av vissa inkomster kunna enligt kommitténs beräkningar uppskattas till omkring 5 miljoner kronor om året. En höjning av den avdragsfria inkomsten med så pass blygsamma belopp som 100 kronor för ogift och 150 kronor för äkta makar skulle däremot föranleda en kostnad av cirka 12 miljoner kronor om

året. Skulle åter den avdragsfria inkomsten höjas med enbart det belopp, som besparas genom privilegieringens borttagande, komme denna höjning för den enskilde pensionären icke att uppgå till mera än omkring 40 kronor. Anledning synes vid nu angivna förhållanden icke föreligga att i anledning av privilegieringsbestämmelsernas borttagande höja de av kommittén föreslagna beloppen för den avdragsfria inkomsten.

Vad härefter angår den s. k. avdragsfaktorn eller den andel av den egna inkomsten, varmed pensionen reduceras därest inkomsten överstiger den avdragsfria inkomsten, har från flera håll påyrkats, att denna genomgående skulle sänkas. Jag anser emellertid en dylik generell sänkning icke lämplig. Däremot vill jag förorda, att den av kommittén beträffande invalidpensioneringen föreslagna avdragsfaktorn $\frac{8}{10}$ för inkomster, som överstiga dubbla avdragsfria inkomsten, icke införes i lagen utan att även därvidlag avdragsfaktorn $\frac{5}{10}$ användes. Den angivna högre avdragsfaktorn står nämligen knappast i överensstämmelse med strävandena att uppbygga folkpensioneringen så att den icke motverkar pensionstagarens intresse av att genom eget arbete eller sparsamhet skaffa sig inkomster.

Departementsförslaget innebär sålunda vid jämförelse med kommittéförslaget att den s. k. avdragsfaktorn genomgående är fem tiondelar samt att privilegieringsbestämmelserna helt slopats. Verkningsarna av de föreslagna avdragsreglerna framgå av å s. 151—155 i propositionen förefintliga tabeller.

I motionen II: 490 har framställts yrkande om att riksdagen måtte företaga de ändringar i förslaget till ny folkpensioneringslag som erfordras för höjandet av det avdragsfria inkomstbeloppet från 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor tillhopa för två makar till 1 000 kronor respektive 1 500 kronor.

Utskottet.

Motionärerna ha vid framställandet av det nyss återgivna yrkandet förutsett att ålderspensioneringen anordnas enligt alternativ I i socialvårdskommitténs förslag, därvid den kostnadsökning, som uppkomme genom den avdragsfria inkomstens höjning, skulle ungefärligen motsvaras av den kostnadsbesparing, som erhöles genom att ålderspensioneringen anordnades enligt nämnda alternativ. Utskottet har i det föregående förordat att ålderspensioneringen utformas i enlighet med departementsförslaget. Vid detta förhållande får utskottet avstyrka motionen även i förevarande avseende samt tillstyrka att departementsförslaget i denna del oförändrat antages av riksdagen.

Beräkning av årsinkomst.

För fastställandet av de pensionsförmåner, som äro beroende av den sökandes årsinkomst, äro tydligen bestämmelserna angående beräkningen av denna inkomst av stor betydelse. De nuvarande bestämmelserna om årsinkomstens beräkning återfinnas i 7 § lagen om folkpensionering, varjämte

Kungl. Maj:t i brev till pensionsstyrelsen den 30 juni 1937 fastställt regler för uppskattning av naturaförmåner.

Socialvårdskommitténs förslag innebar vissa förändringar av de nu gällande reglerna. Kommittén föreslog sålunda att med årsinkomst skulle avses all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kunde antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta, under det att för närvarande gäller att årsinkomst utgör all den inkomst, som någon skäligen kan antagas komma att tills vidare årligen åtnjuta. Kommittéförslaget innebär i regel en skärpning i förhållande till vad nu gäller, i det att pensionärs arbetsinkomst mestadels kan på relativt kort sikt uppskattas något högre än om beräkningen avser ett eller flera år framåt. Kommittén föreslog vidare att avkastning av förmögenhet skulle höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstege för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor under det att enligt nu gällande bestämmelser det behållna värdet av fastighet och kapital höjes med fyra procent i vad det överstiger 5 000 kronor och med ytterligare sex procent i vad samma värde må överstiga 10 000 kronor. Enligt kommittéförslaget hade också i lagtexten intagits bestämmelser angående de värden till vilka fri bostad och fritt bränsle skulle uppskattas. Även i övrigt företedde kommittéförslaget i förevarande avseende vissa skiljaktigheter i förhållande till vad nu gäller.

Såsom inkomst skulle enligt kommittéförslaget icke räknas annan folkpension än blindtillägg. I detta avseende överensstämmer förslaget i sak med vad för närvarande gäller i det att blindhetsersättning nu räknas såsom inkomst (men ej dyrtidstillägg och provisorisk förstärkning av ersättningen).

Socialvårdskommittén har vidare i olika sammanhang uttalat att den nuvarande inkomstprövningen vore alltför välvillig mot pensionärerna och att, sedan pensionsbeloppen anpassats efter det nuvarande penningvärdet, inga reella skäl finnes för eftergifter, vilka gagnade vissa kategorier av pensionstagare. Inkomsterna borde därför beräknas till sitt verkliga belopp eller värde, därvid andra naturaförmåner än bostad borde uppskattas till belopp, som fastställdes av Kungl. Maj:t i anslutning till för hela riket gällande medelpriser. Om någon åtnjöte bostadsförmån — eller annan förmån — till underpris, borde vidare skillnaden mellan det verkliga värdet och det betingade priset upptagas såsom inkomst. Därest icke så skedde skulle enligt kommitténs mening föreskrifterna om värdering av fria förmåner kunna delvis sättas ur kraft därigenom att en låg ersättning betingades.

I anslutning till vad sålunda anförts har kommittén vidare uttalat, att hyrorna i pensionärshemmen borde höjas till de belopp, vartill enligt kommitténs förslag fri bostad lägst skulle värderas. Skulle de nuvarande låga hyrorna i sådana hem bibehållas, borde skillnaden mellan det värde som i

lagen fastställts för fri bostad och den betingade hyran räknas såsom inkomst; i annat fall komme de pensionärer, som intagits å pensionärshem, att åtnjuta en betydande förmån på det allmännas bekostnad vid sidan av folkpensionen.

I departementsförslaget, som i det väsentliga ansluter sig till kommittéförslaget, ha icke medtagits de av kommittén föreslagna bestämmelserna om värdering av bostads- och bränsleförmåner och ej heller föreslagna bestämmelser om uppskattning av värdet av till underpris åtnjutna förmåner och om beräkning av förmögenhets storlek.

Departementschefen anför rörande förevarande spörsmål bland annat:

I anledning av kommitténs uttalanden om förfarandet vid inkomstupp-skattningen vill jag framhålla, att pensionstagarnas inkomster självfallet skola uppskattas till deras verkliga värde. Ett annat förfaringssätt skulle strida mot lagens avfattning och innebörd. Olika meningar kunna givetvis råda rörande uppskattningen i det enskilda fallet. Kommitténs uttalanden böra emellertid icke få tagas till intäkt för en alltför rigorös uppskattning. Vad särskilt angår uppskattningen av andra naturaförmåner än bostad synes det vara en given konsekvens av den allmänna dyrortsgraderingens slopande, att värdet av dylika förmåner fastställles till enhetliga belopp för riket i dess helhet. Härvid torde dock enligt min mening en viss försiktighet böra iakttagas, och man torde snarast böra hålla sig något under medelpriserna för landet i dess helhet. Jag vill erinra, att naturaförmånerna ha sin väsentliga betydelse på landsbygden, där priserna på åtminstone vissa produkter torde vara lägre än i tätorterna.

Kommitténs uppfattning att värdet av fri bostad skall fixeras i lagen kan jag icke dela. Det synes mig lämpligare att, såsom hittills varit fallet, Kungl. Maj:t får meddela erforderliga föreskrifter om fastställandet av det belopp, som skall anses motsvara värdet av fri bostad. Behörig hänsyn måste tagas bland annat till den genomsnittliga standarden av de bostäder, som i de olika bostadskostnadsgrupperna stå pensionärerna till buds. De värden som komma att fastställas torde endast böra avse en bostad, som med hänsyn till ortens förhållanden kan anses tillfredsställande i fråga om storlek och beskaffenhet. Avviker bostaden i dessa hänseenden från vad som kan anses skäligt bör vid uppskattningen hänsyn tagas därtill.

De hyror som högst må uttagas i pensionärshemmen äro fastställda på grundval av nu gällande dyrortsgradering av pensionerna. Pensionssystemets förändrade uppbyggnad medför sålunda, att bestämmelserna under alla förhållanden måste bli föremål för översyn. Frågan om hyressättningen i pensionärshemmen har dock sådant samband med den allmänna bostadspolitik, att den icke synes böra slutgiltigt lösas i detta sammanhang. Man torde kunna utgå från att under överskådlig tid hyrorerna i pensionärshemmen komma att understiga hyrorerna i den öppna hyresmarknaden för bostäder av motsvarande standard. Pensionärer, som kunnat beredas bostad å pensionärshem, skulle härigenom komma i viss mån i ett förmånligare läge än andra pensionärer. Jag delar därför socialvårdskommitténs uppfattning att skillnaden mellan hyran å pensionärshem och hyran i den öppna hyresmarknaden för en motsvarande bostad — om denna skillnad är av en mera avsevärd storlek — bör upptagas såsom inkomst. Detta för-

faringsätt överensstämmer med de allmänna grunderna för inkomstupp-skattningen; något särskilt stadgande därom behöver alltså icke inflyta i lagtexten.

Då blindtillägget bestämmes till 700 kronor och den avdragsfria inkomsten samtidigt höjes från 200 till 400 kronor, kommer liksom för närvarande av blindtilläggets belopp 300 kronor att påverka eventuellt utgående inkomstprövade pensionsförmåner. Då de förbättrade förmånerna i övrigt komma även de blinda till del, synes mig anledning icke föreligga att frångå kommittéförslaget på denna punkt.

Herr Senander m. fl. har i motion II: 486 hemställt att, därest av motionärerna väckt förslag om avskaffande av behovsprövningen för invalidpensionerna icke vunne bifall, blindtillägget icke skall räknas såsom sådan inkomst, som föranleder reducering av andra pensionsförmåner.

I motion II: 495 av herr Fagerholm har erinrats att privilegieringen av pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring eller ock, utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs arbetsanställning, borttagits i departementsförslaget. Man borde enligt motionären beakta, att rätt till sådan pension (understöd) utgjorde ett förmögenhetsobjekt. Pensionen vore sålunda endast till en del, nämligen med avseende å räntan av dess kapitalvärde, att anse såsom inkomst. Vid utformningen av 14 § i förslaget till lag om folkpensionering hade hänsyn icke tagits till nu nämnda förhållande. Motionen utmynnar i en hemställan att riksdagen måtte besluta sådan ändring av nyssnämnda paragraf, att principiell jämställdhet mellan beräkning av årsinkomst vid rätt till livränta eller pension av icke benefik karaktär och beräkning av avkastning av annan förmögenhet uppnås.

Vad angår det i motionen II: 486 framställda yrkandet, att blindtillägg *Utskottet.* ej skall räknas såsom årsinkomst vid beräkning av inkomstprövade folkpensionsförmåner, har utskottet inhämtat att genom den föreslagna ändringen en årlig kostnadsökning av omkring 500 000 kronor skulle uppkomma. Med hänsyn till vad departementschefen anfört i frågan och till nu nämnda kostnadsökning får utskottet avstyrka motionen i denna del.

Det i motionen II: 495 påtalade förhållandet innebär uppenbarligen en viss olägenhet. Denna olägenhet torde dock väsentligen vara av betydelse allenast beträffande orter, i vilka generella bostadstillägg skola utgivas. Olägenheten gör sig vidare i regel icke gällande med avseende å så små pensioner, att de inrymmas inom de avdragsfria inkomstbeloppen, och icke heller med avseende å så stora pensioner, att de i varje fall skulle utesluta från rätt till inkomstprövade pensionsförmåner. Frågan torde sålunda icke vara av alltför stor räckvidd. En sådan uppmjukning av de föreslagna reglerna, att den påtalade olägenheten försvunne skulle emellertid medföra kostnadsökning såvida man icke ville kompensera uppmjukningen i detta av-

seende genom skärpningar i andra avseenden. Utskottet får därför avstyrka motionen.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att skillnaden mellan hyran i den öppna marknaden och hyran i pensionärshem bör — om den är av en mera avsevärd storlek — upptagas såsom inkomst. Detta förfaringssätt hindrar emellertid icke att de pensionstagare, som erhållit bostad i pensionärshem, ofta bli avsevärt gynnsammare ställda än andra pensionsstagare, särskilt som vissa pensionstagare enligt förslaget ej skola erhålla någon av inkomstprövning beroende pensionsförmån. Vid den omprövning av hyrorna i pensionärshemmen, som departementschefen förebådat, bör särskild hänsyn tagas till att det ur bostadspolitisk synpunkt torde vara önskvärt, att hyrorna i pensionärshemmen ligga under hyrorna för motsvarande lägenheter i den öppna hyresmarknaden.

Även i övrigt kan utskottet förorda, att departementsförslaget i denna del antages av riksdagen.

Pensionsavgifterna.

Enligt den gällande lagen om folkpensionering erläggas pensionsavgifter i åldern 18—65 år. Pensionsavgift utgör en procent av den taxerade inkomsten, dock lägst 6 och högst 20 kronor. Om två avgiftspliktiga äro gifta med varandra, skola pensionsavgiftsbeloppen sammanläggas och skall vardera makens pensionsavgift utgöra hälften av det sammanlagda beloppet. I pensionsavgifter inflöto under budgetåret 1944/45 63 518 295 kronor.

Socialvårdskommittén uttalade i sitt betänkande, att folkpensioneringen såsom hittills i huvudsak borde finansieras genom skattemedel, enär en folkpensionering som helt eller till mera avsevärd del skulle grundas på avgiftsbetalning komme att leda till allt för höga pensionsavgifter. Kommittén hade emellertid funnit skäl tala för att särskilda pensionsavgifter alljämt skulle uttagas och anförde därom att även om pensionsavgifterna närmast bleve att betrakta såsom en specialskatt det ur psykologisk synpunkt vore viktigt att varje medborgare i arbetsför ålder åtminstone i någon mån bidroge till sin egen försörjning vid ålderdom och invaliditet. Avgifterna vore sålunda huvudsakligen avsedda att betona folkpensioneringens karaktär av socialförsäkring och medborgarnas rätt till folkpension. Rätten att erhålla vissa förmåner utan behovsprövning bleve också mera markerad genom att var och en bidroge till förmånernas finansiering. Från statsfinansiell synpunkt kunde heller icke bortses från de avsevärda belopp, som även med nuvarande grunder för avgifternas beräkning inflöte till statskassan.

Beträffande pensionsavgifternas storlek har kommittén anført, att vid bestämmandet härav hänsyn måste tagas till samtliga avgifter för socialförsäkringsändamål. I utlandet hölle sig dessa avgifter för de befolknings-

grupper som omfattades av försäkringen i allmänhet inom 5 à 8 procent av arbetsinkomsten. Med erinran, att kommittén räknat med att i inkomstläget 2 000 à 3 000 kronor avgifterna till sjuk- och arbetslöshetsförsäkring komme att uppgå till 4 à 5 procent av arbetsinkomsten, hade kommittén funnit den nuvarande pensionsavgiften om en procent icke böra överskridas, för så vitt avgifterna till sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna bleve av den storlek nyss nämnts. Kommittén föreslog på anförda skäl att pensionsavgiften skulle för ogift avgiftspliktig vara en procent av den taxerade inkomsten, dock lägst 6 och högst 50 kronor samt för envar av samboende makar en halv procent av den gemensamma taxerade inkomsten, dock lägst 3 och högst 50 kronor.

Pensionsavgift skulle enligt kommittéförslaget erläggas jämväl för det år under vilket sextiosexårsaldern uppnås.

I ett vid socialvårdskommitténs betänkande fogat särskilt yttrande föreslog kommittéledamöterna herrar Hartmann och Höjer att samtliga bestämmelser om pensionsavgifter skulle utgå ur förslaget till lag om folkpensionering och ersättas av hänvisning till en lag om erläggande av allmän socialförsäkringsavgift. Enligt reservanternas mening borde nämligen de avgifter som uttoges avse socialförsäkringen i dess helhet.

Remissyttrandena över kommittéförslaget på denna punkt äro refererade å sid. 94—97 i propositionen.

Departementsförslaget innebär att pensionsavgifter skola uttagas samt utgöra en procent av den taxerade inkomsten eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade inkomst. För varje avgiftspliktig skulle dock lägsta avgift vara sex kronor och högsta avgift 100 kronor.

I denna fråga har departementschefen anført bland annat följande.

Inom socialvårdskommittén ha vissa skiljaktiga ledamöter uttalat sig för att pensionsavgifterna borde uppgå i allmänna socialförsäkringsavgifter, avsedda att utgöra bidrag till socialförsäkringen i dess helhet. Innan de olika nu föreliggande och väntade förslagen på socialförsäkringens område erhållit sin slutgiltiga utformning, saknas emellertid anledning att taga slutgiltigt ståndpunkt till denna fråga.

I fråga om pensionsavgifternas storlek har kommittén i stort sett bibehållit den nuvarande skalan. Minimavgiften för äkta makar har dock sänkts till halva dess nuvarande belopp och maximavgiften har avsevärt höjts. Kommittén har anført att, om avgifterna till sjukförsäkringen bleve lägre än vad kommittén i sitt betänkande därom förutsatt, en fördubbling av de föreslagna pensionsavgifterna kunde tänkas. Yrkande härom har ock framförts i vissa yttranden. Jag är emellertid — även om sjukförsäkringsavgifterna i det förslag till allmän sjukförsäkring som torde komma att föreläggas riksdagen bliva väsentligt lägre än vad kommittén föreslagit — icke beredd att tillmötesgå dessa yrkanden. I enlighet med vad som anförts i åtskilliga

yttranden torde emellertid med hänsyn till den väsentliga ökningen av de utan inkomstprövning utgående pensionsförmånerna avgifternas maximibelopp böra höjas, förslagsvis till 100 kronor för ogift person och 200 kronor för äkta makar. Dessa maximibelopp avse att ge försäkringsmässig täckning för pensionen åt dem, vilkas egna inkomster äro så höga, att behov i och för sig av folkpension icke kan antagas komma att föreligga. Den matematiskt riktiga avgiften för den allmänna ålderspensionen har beräknats till cirka 80 kronor per år under hela den avgiftspliktiga perioden. Då emellertid endast i ett fåtal fall en person torde befinna sig i ett inkomstläge av 10 000 respektive 20 000 kronor ända från sitt adertonde till sitt sextiosjunde år, synes en något högre maximavgift än 80 respektive 160 kronor motiverad. Försäkringen avser för övrigt även att täcka vissa risker, däribland risken för invaliditet.

De nuvarande minimiavgifterna synas mig böra bibehållas, då de utgått under en lång följd av år utan att, såvitt känt, behov att ändra dem kunnat konstateras. Socialvårdskommitténs förslag att sänka minimiavgiften för äkta makar till hälften torde ha förestavats av en önskan att åstadkomma likformighet över hela skalan. Såvitt angår minimiavgiften synes mig emellertid detta önskemål icke ha större betydelse.

I motionen I: 320 har herr Petersson m. fl. föreslagit, att riksdagen ville dels besluta, att bestämmelserna om individuella pensionsavgifter skola utgå ur förslaget till lag om folkpensionering och där ersättas av hänvisning till särskild lag, samt dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förslag till denna särskilda lag, så utformat att avgifter för olika sociala ändamål kunna inrymmas däri under enhetlig beräkning och debitering av det totala avgiftsbeloppet.

I motionen I: 324 har herr von Heland framhållit bland annat att det vore önskvärt att finansieringen av folkpensioneringen skedde genom skatter samt hemställt att, i samband med av motionären föreslagen utredning avseende en tidsenlig utveckling av folkpensioneringen, möjligheterna måtte utredas för en förenkling och förbättring av pensionsväsendets administration och avgiftssystem i anslutning till vad i motionen anfördes.

Herr Senander m. fl. har i motionen II: 486 hemställt bland annat att de personliga avgifterna till folkpensioneringen skola slopas och kostnaderna överflyttas på staten.

Utskottet.

Det i motionen I: 320 framlagda förslaget att pensionsavgifterna skola ersättas med socialförsäkringsavgifter är enligt utskottets mening av den beskaffenhet att det framdeles, sedan större klarhet vunnits angående de övriga socialförsäkringsgrenarnas utformning, bör upptagas till övervägande. I nuvarande läge torde det emellertid icke vara lämpligt vidtaga de av motionärerna föreslagna åtgärderna. Utskottet får därför avstyrka motionen.

Utskottet får även avstyrka motionerna I: 324 och II: 486 i vad de avse slopande av pensionsavgifterna. Till de av socialvårdskommittén och departementschefen anförda skälen för bibehållandet av särskilda pensionsavgifter kan utskottet i det väsentliga ansluta sig.

Pensionsavgifternas maximibelopp har så avvägs i departementsförslaget att den, som under huvudparten av sin avgiftspliktiga ålder betalat högsta avgift, i form av allmän ålderspension erhåller ungefärligen den valuta, som enligt försäkringsmatematiska grunder bör tillkomma honom. Enligt utskottets mening är detta en tilltalande anordning. Även i övrigt synas de i departementsförslaget föreslagna avgiftsbestämmelserna vara väl avvägda. Utskottet får därför tillstyrka departementsförslaget i denna del. Vissa mindre betydelsefulla ändringar i lagtexten föreslås emellertid.

Kommunbidragen.

I fråga om storleken av de bidrag till folkpensionerna, som kommunerna skola hava att utgiva, stadgas i gällande lag att varje kommun skall bidra med följande andel i kostnaden för tilläggspension eller ökning därav

för orter tillhörande	ortsgrupp	1	en	åttondel
»	»	»	»	2 en femtedel
»	»	»	»	3 en fjärdedel, dock att,

därest Stockholm eller Göteborg hänföres till denna ortsgrupp, stadens andel skall utgöra tre tiondelar.

Socialvårdskommittén anförde i kommunbidragsfrågan bl. a. följande:

Enligt kommunalskatteberedningens förslag till kommunal skatteutjämning (SOU 1943:43) skulle de nuvarande bestämmelserna rörande kommunbidragens beräkning fortfarande i stort sett gälla med den viktiga modifikationen att kommuner med mindre antal skattekronor per invånare än ett av Konungen bestämt antal skulle få kommunbidragen reducerade, under det att desamma skulle höjas i kommuner med större antal skattekronor per invånare. Enligt detta förslag komme i vissa kommuner kommunbidraget att bli mycket obetydligt, under det att det i andra kommuner bleve synnerligen stort.

Enligt kommitténs mening låter det sig icke göra att på sätt kommunalskatteberedningen föreslagit på en omväg reducera kommunbidragen i vissa orter. Dessa bidrag äro nämligen huvudsakligen avsedda att inom pensionsnämnderna framtvinga en noggrann prövning av pensionsansökningarna. Erfarenheten torde utvisa, att understöd ofta utbetalas mera rundhänt, då den egna kommunen icke åsamkas någon direkt utgift, än då detta är fallet. Förhåller det sig så, att en pensionsökande måste beviljas fattigvård, om han icke kan erhålla folkpension, är det uppenbart, att pensionsnämnden härav kan påverkas vid sin prövning av vederbörandes pensionsansökning. Ur ifrågavarande synpunkt vore det uppenbarligen mest önskvärt, att kommunerna finge bidra till folkpensionerna, i den mån pensionerna äro beroende av den kommunala prövningen, enligt samma grunder som till socialhjälp (fattigvården). Detta låter sig dock icke göra, emedan i så fall alltför stora kostnadsökningar skulle uppkomma för kommunerna. Ur principiell synpunkt kan också göras gällande, att åldringarnas och invalidernas försörjning är en hela folkets angelägenhet, varför den i första hand bör bestridas genom statsmedel.

Den vederbörande kommun åvilande andelen av viss pensionsförmån får icke vara alltför ringa, om kommunandelen skall fylla sin funktion att framtvunga en effektivare prövning. Ur nämnda synpunkt borde kommunandelen helst icke understiga en fjärdedel eller en femtedel av kostnaden. Då det gäller tilläggs pension eller änkepension, bör man sålunda, om så är möjligt, taga sikte på en kommunandel av nu nämnd storlek. Vad angår bostadstilläggen åter, skola dessa såsom förut framhållits i större utsträckning än tilläggs- eller änkepensionen anses som en kommunal angelägenhet. Den kommun, inom vilken ett högre bostadstillägg utgår, bör sålunda bestrida en ganska avsevärd del av merkostnaden härför. Det kan givetvis tänkas, att en enhetlig kommunandel fastställes i fråga om bostadstilläggen. Skall denna andel icke bli alltför låg, komma emellertid genom densamma kommunbidragsutgifterna för vissa mindre och medelstora orter att i förhållande till vad nu är fallet bli alltför stora. Kommittén har därför föreslagit en skala, vilken innebär, att procentsatsen stiger med bostadskostnadsgruppens nummer, så att kommunbidraget även procentuellt sett blir högst i femte bostadskostnadsgruppen.

Kommittén beräknade att kommunernas bidrag skulle vid det av kommittén såsom alternativ III betecknade förslaget till pensionsfrågans lösning stiga till följande belopp enligt förhållandena vid 1948 års ingång.

Förmån	Totalkostnad	Bidrag från kommuner i bostadskostnadsgrupp						Bruttokostnad för staten
		I	II	III	IV	V	I—V	
Grundpensioner	50,35	—	—	—	—	—	—	50,35
Allmänna ålderspensioner	516,53	—	—	—	—	—	—	516,53
Tilläggs pensioner o. bostadstillägg	248,07	15,61	11,01	15,36	7,92	20,66	70,56	177,51
Änkepensioner	14,—	0,94	0,53	0,72	0,33	0,94	3,51	10,49
Blindtillägg	2,30	—	—	—	—	—	—	2,30
Summa	831,25	16,55	11,59	16,08	8,25	21,60	74,07	758,18

Till jämförelse meddelade kommittén följande siffror rörande de 1945 debiterade kommunandelarna, fördelade å bostadskostnadsgrupper.

Bostadskostnadsgrupp	Debiterade kommunandelar år 1945
V	7,31
IV	4,66
III	6,87
II	7,83
I	18,51
	<u>Summa 45,18</u>

Vederbörande kommuns årsutgift för varje folkpensionär med högsta tilläggs pension (bostadstillägg) skulle enligt kommittéförslaget uppgå till följande belopp.

Ålderspension.

För ogift	I kr.	Bostadskostnadsgrupp			V kr.
		II kr.	III kr.	IV kr.	
Andel av bostadstillägg (30, 40, 50 resp. 60 procent)	—	45	120	225	360

För äkta makar tillsammans

Andel av bostadstillägg (30, 40, 50 resp. 60 procent)	—	60	160	300	480
--	---	----	-----	-----	-----

Invalidpension och sjukbidrag.

För ogift

20 procent av tilläggspensionen	160	160	160	160	160
Andel av bostadstillägg (30, 40, 50 resp. 60 procent)	—	45	120	225	360
	160	205	280	385	520

För äkta makar tillsammans

20 procent av tilläggspensionen	240	240	240	240	240
Andel av bostadstillägg (30, 40, 50 resp. 60 procent)	—	60	160	300	480
	240	300	400	540	720

Till jämförelse meddelades motsvarande kostnad beträffande dem, som nu åtnjuta högsta tilläggspension enligt övergångsbestämmelserna till 1935 års lag, vilka siffror voro följande:

	Ortsgrupp			
	1	2	3	Stockholm och Göteborg
I procent	12,5	20,0	25,0	30,0
I kronor				
För ogift	71	141	212	255
För två makar	130	261	400	480

Kommittéförslaget på denna punkt utsattes under remissbehandlingen för kritik ur olika utgångspunkter. I detta avseende må hänvisas till det i propositionen å s. 97—102 förefintliga referatet.

Propositionen är utformad i överensstämmelse med kommittéförslaget. Departementschefen har i frågan anfört:

Vid övervägande av de olika synpunkter som i detta sammanhang framkommit har jag funnit kommitténs förslag vara väl avvägt. Hur stor kommunandelen i tillägg- och änkepensioner skall vara är en skälighetsfråga och kommitténs ståndpunkt härutinnan synes mig böra godtagas. Vad angår kommunbidragen till bostadstilläggen innebär kommitténs förslag en

gradering av i princip samma art som den i den nuvarande folkpensioneringen förekommande. Denna gradering tillkom i samband med dyrortsgraderingen av pensionsförmånerna och motiverades då med att genom dyrortsgraderingens införande en betydande lättnad i fattigvårdskostnaderna syntes kunna påräknas för kommunerna i de högre dyrortsgrupperna. Enahanda skäl föreligga för att nu bibehålla en liknande gradering. Att lägga hela kostnaden för bostadstilläggen på kommunerna synes mig icke rådligt. De av kommittén föreslagna procentsatserna finner jag mig kunna godtaga.

Socialvårdskommittén har avvisat tanken att vid bestämmande av kommunbidragens storlek taga hänsyn till kommunernas skattekraft eller till utdebiteringen inom kommunerna för folkpensioneringen. Denna ståndpunkt finner jag böra godtagas. I den mån genom reformen en betydande del av kommunernas fattigvårdsutgifter kommer att överföras till utgifter för bidrag till folkpensioneringen synas emellertid, såsom jag redan tidigare påpekat, skäl kunna anföras för att i skatteutjämningsavseende hänsyn bör tagas till kommunens utgifter för sistberörda ändamål. Detta spörsmål torde emellertid icke kunna slutgiltigt lösas i här förevarande sammanhang.

Departementschefen anför vidare.

Enligt socialvårdskommitténs kostnadsberäkningar skulle kommunbidragen, om alternativ III genomfördes, för år 1948 komma att uppgå till omkring 74 miljoner kronor, medan de enligt nu gällande regler för nästkommande budgetår torde kunna beräknas till omkring 55 miljoner kronor, vartill komma bidrag från landstingen med 9 à 10 miljoner kronor. Ökningen faller till väsentlig del på kommunerna i de högre bostadskostnadsgrupperna. Då fattigvårdsunderstöd i dessa kommuner torde utgå till folkpensionärerna i större utsträckning än å andra orter, synes icke med fog kunna göras gällande, att ökningen av kommunbidragen kommer att belasta dessa kommuner alltför hårt. Såsom jag senare vill visa torde vidare kommitténs kostnadsberäkningar såtillvida innebära en avsevärd säkerhetsmarginal, som kommittén beräknat antalet invalidpensionärer mycket högt i förhållande till det nuvarande antalet. En icke obetydlig minskning av totalkostnaderna för reformen torde fördenskull kunna vara att påräkna, och denna minskning kommer i väsentlig utsträckning att inverka på kommunbidragens storlek, eftersom av de totala kommunbidragen i det närmaste två tredjedelar belöpa på invalidpensioneringen.

I kostnadshänseende har i propositionen (s. 126) antagits att kommunbidragen sammanlagt skulle årligen uppgå till 67 milj. kronor.

I frågan föreligga följande motioner:

a) Kommunbidragens anpassning efter skatteunderlaget eller utredning därom föreslås i motionerna

1) I: 313 av herr Söderkvist m. fl. och II: 492 av herr Larsson i Östersund m. fl.;

2) I: 318 av herr Bärg m. fl. och II: 487 av herr Andersson i Löbbo m. fl.;

3) I: 319 av fru Svensson m. fl. och II: 496 av herr Werner m. fl.;

4) I: 322 av herr Mattsson m. fl. och II: 491 av herr Johansson i Torp; och

5) I: 325 av herr Hage.

b) Kommunbidragens avskaffande föreslås i motionen II: 486

av herr Senander m. fl. Detta yrkande gäller icke kommunbidrag för genom kommunernas egna beslut införda särskilda bostadstillägg.

c) att kommunbidrag till i motionen föreslagna bostadstillägg i bostadskostnadsgrupp 1 skola utgå med 20 procent föreslås i motionen II: 493 av herr Ekdahl.

Vad först angår frågan huruvida kommunerna överhuvud taget böra bidra till folkpensioneringen kan utskottet visserligen dela meningen att folkpensioneringen i princip är en statlig angelägenhet. Emellertid kan icke bortses ifrån att det ur synpunkten av prövningens effektivitet är motiverat att den kommun, vars pensionsnämnd beviljat folkpension åt någon, åtminstone till en mindre del bidrager till kostnaderna för pensioneringen. I den mån kontrollen från pensionsstyrelsens och dess ombuds sida är effektiv minskar dock detta skäl för kommunbidragens bibehållande i betydelse. Enligt utskottets mening vore det därför önskvärt att frågan om folkpensioneringens administrativa handhavande och förevarande spörsmål kunde beaktas i ett sammanhang. Utskottet är av den uppfattningen att vid nuvarande förhållanden alltför stor vikt i regel ej bör tillmätas kommunbidragets inverkan å prövningen av pensionsansökningarna men att bidraget dock i vissa fall kan verka återhållande vid prövningen.

Enligt utskottets mening kan man ej heller bortse ifrån att kommunbidrag nu utgå och att statens utgifter för folkpensioneringen genom desamma minskas i icke obetydlig mån. Det bör i detta sammanhang ihågkommas att reformeringen av folkpensioneringen kommer att i betydande mån minska kommunernas utgifter för fattigvård och kommunala pensionstillskott, vilket i sin tur medför att kommunernas förmåga att bära bidragen till folkpensioneringen i regel blir större än vad nu är fallet.

Det föreliggande förslaget innebär att folkpensionen å vissa orter förhöjes med bostadstillägg. Pensionsförmånerna bli sålunda icke lika stora inom alla orter. Det är rimligt att, såsom i propositionen föreslagits, de kommuner, i vilka pensionsförmånerna sålunda äro högre, få vidkännas viss del av merkostnaden för de högre pensionerna.

I fråga om de särskilda bostadstilläggen delar utskottet den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen, nämligen att vederbörande kommun skall helt bestrida kostnaderna för av kommunen beslutat sådant tillägg.

Utskottet utgår sålunda ifrån att kommunala bidrag alltjämt skola utgå till vissa folkpensionsförmåner. Utskottet biträder även förslaget att landstingens bidragsskyldighet skall upphöra med avseende å tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande.

De nu gällande bestämmelserna för beräkandet av de olika kommunernas bidrag leda, såsom framgår såväl av kommunalskatteberedningens betänkande III (SOU 1943: 43) som av vad anförts i vissa av de nu förelig-

gande motionerna, till att vissa kommuner bli nödsakade att uttaxera flera kronor per skattekrona för folkpensionsändamål under det att andra kommuner för samma ändamål allenast behöva uttaxera några få tiotal ören eller ännu mindre. I nämnda betänkande föreslogs i förevarande avseende i huvudsak att kommun skulle bidra till tilläggs pension med dels allmän andel och dels, i förekommande fall, ortsandel. Den allmänna andelen skulle utgöra en åttondel för kommuner, vilkas underlag för allmän kommunalskatt motsvarade ett så stort antal skatte kronor per invånare som Konungen efter riksdagens hörande bestämde. Hade kommunen annat underlag för allmän kommunalskatt än nu sagts, skulle denna allmänna andel bestämmas till den kvotdel, som erhöles genom att dela en åttondel av antalet skatte kronor per invånare med det av Konungen på nyss angivet sätt bestämda talet. Ortsandel skulle endast förekomma i de båda högre ortsgrupperna och utgöra viss fix andel av tilläggs pensionen. Kommunalskatteberedningen ville med de sålunda föreslagna bestämmelserna åstadkomma att kommunerna beträffande sina särskilda utgifter för folkpensioner likställdes såtillvida att de försattes i sådant läge, som om de alla haft lika gott skatteunderlag.

Såsom framgår av vad ovan sagts ligger den av kommunalskatteberedningen föreslagna principen för kommunbidragens beräkning icke till grund för de nu föreslagna bestämmelserna i förevarande hänseende utan bygger propositionen härvidlag helt på socialvårdskommitténs förslag.

De i ämnet väckta motionerna avse i likhet med kommunalskatteberedningens förslag — i den mån ej yrkande framstälts om helt avskaffande av kommunbidragen — att kommunernas bidrag till folkpensioneringen skola anpassas efter kommunens ekonomiska bärkraft. Denna har i vissa motioner ansetts böra mätas med antalet skatte kronor per invånare. Det har även pekats på att statsbidragen till byggnader för folkskoleväsendet enligt beslut av 1945 års riksdag graderats med hänsyn till antalet skatte kronor per invånare (SFS 1945: 882, 5 §) samt att Kungl. Maj:t i proposition nr 174 till innevarande riksdag angående statsbidrag för anordnande av skolmåltider föreslagit en liknande anordning.

Den av kommunalskatteberedningen och i motionerna påtalade olägenheten har måhända i någon mån minskat i betydelse därigenom att antalet skatte kronor per invånare i de flesta kommuner stigit de senaste åren. Olägenheten kan antagas komma att genomsnittligt sett ytterligare förlora något i vikt, därest de i propositionen föreslagna kommunbidragsgrunderna skulle vinna tillämpning, dels därigenom att kommunbidrag till ålderspensionerna i bostadskostnadsgrupp I ej förekomma annat än till hustrutillägg samt dels därigenom att de kommunala utgifterna för kommunbidrag bli högre än nu i de högsta bostadskostnadsgrupperna, där det största skatteunderlaget i regel är tillfinnandes, och lägre i den lägsta bostadskostnadsgruppen, där skatteunderlaget i allmänhet är relativt lågt. Emellertid visar

en inom pensionsstyrelsen gjord utredning avseende förhållandena under år 1944 att kommunernas bidrag till folkpensioneringen även enligt de föreslagna grunderna komma att i mycket varierande mån påverka den kommunala utdebiteringen. Därest en kommun med lågt skatteunderlag per invånare hänföres till en hög bostadskostnadsgrupp blir detta förhållande tydligen särskilt påfallande.

Utskottet kan icke anse det tillfredsställande, att bidragen till en i princip statlig verksamhet skola leda till någon väsentligare olikhet i utdebiteringen inom kommunerna. En anordning som medför exakt samma utdebitering för ändamålet inom alla kommuner är dock otänkbar, enär i sådant fall de kommunala bidragen icke komme att fylla annan funktion än såsom inkomstkälla för statsverket. De föreslagna bestämmelserna rörande kommunbidragens beräkning kunna sålunda icke anses tillfredsställande. Enligt utskottets mening är en omarbetning av desamma erforderlig, därvid de i motionerna framförda synpunkterna angående bidragens avvägning med hänsyn till kommunernas skatteunderlag böra beaktas. Vid en sådan omarbetning, som uppenbarligen bör verkställas så skyndsamt att nytt förslag i frågan kan föreläggas 1947 års riksdag, synes den fördelning av kostnaderna mellan staten och kommunerna, som föreslagits i propositionen, i huvudsak böra bibehållas.

Utskottet får därför föreslå att riksdagen, i avbidan på ytterligare förslag i ämnet, för sin del beslutar dels att den föreslagna bestämmelsen i 23 § lagen om folkpensionering utbytes mot ett stadgande av innebörd att kommunerna skola bidra till kostnaderna för folkpensioneringen enligt grunder som fastställas i särskild lag och dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av frågan så att nytt förslag i densamma kan föreläggas 1947 års riksdag.

I motionen nr 313 i första kammaren av herr Söderkvist m. fl. och den likalydande motionen nr 492 i andra kammaren av herr Larsson i Östersund m. fl. samt i motionen nr 325 i första kammaren av herr Hage har upptagits frågan om jämställande av kommunernas utgifter för pensionsändamål med fattigvårdsutgifter vid beräkning av skatteutjämningsbidrag.

Denna fråga torde nära sammanhänga med frågan om kommunbidragens storlek och beräkning och bör därför omfattas av den utredning utskottet ovan föreslagit. *Utskottet.*

Pensionsstyrelsens frivilliga pensionsförsäkring.

Angående den av pensionsstyrelsen, med stöd av bestämmelse i lagen om folkpensionering, bedrivna frivilliga pensionsförsäkringen anförde socialvårdskommittén bland annat följande:

Enligt kommitténs mening utgör pensionsstyrelsens frivilliga pensionsförsäkring på grund av de låga förvaltningskostnaderna med därav följande låga avgifter samt den smidiga utformningen ett mycket gott komplement till den obligatoriska folkpensioneringen. Det är därför kommitténs förhoppning, att densamma skall komma till en allt större användning. En vidgad upplysningsverksamhet angående denna försäkrings fördelar är därför önskvärd. Måhända kunna dock vissa utvidgningar av försäkringen vara önskvärda.

I sistnämnda avseende må erinras om, att enligt det föreliggande förslaget pensionsåldern för rätt till ålderspension bibehållits vid 67 år, men att åtskilliga personer otvivelaktigt redan tidigare förlora sin arbetsinkomst utan att kunna betraktas såsom invalider i folkpensioneringslagens mening. Pensionsåldrar vid 60, 63 och 65 år äro sålunda vanliga såväl inom allmän som enskild tjänst. Den frivilliga försäkringen bör enligt kommitténs mening utformas så, att en arbetstagare genom densamma kan tillförsäkra sig själv eller genom sin arbetsgivare tillförsäkras en pension av ungefär samma storlek som den maximala folkpensionen för tiden mellan den, då han kan påräkna att på grund av ålder få sluta sitt arbete, och uppnåendet av 67 års ålder. Måhända kan det också visa sig möjligt att utbygga försäkringen så, att den även kan avse pensionering av den försäkrades efterlevande familjemedlemmar.

Socialvårdskommittén framlade icke något närmare förslag till reformering av den ifrågavarande pensionsförsäkringen utan förutsatte, att denna fråga skulle upptagas till prövning inom pensionsstyrelsen, sedan statsmakterna fattat beslut i frågan om den obligatoriska folkpensioneringens reformering. Kommittén ville dock såsom ett önskemål uttala, att erforderliga medel ställdes till pensionsstyrelsens förfogande för den upplysningsverksamhet rörande försäkringen, som otvivelaktigt vore erforderlig.

Departementsförslaget innebär i förevarande avseende att den i den gällande lagen om folkpensionering förefintliga bestämmelsen såsom ej tillhörande folkpensioneringen i egentlig mening utbrutits till en särskild lag.

Utskottet. Utskottet har i samband med sitt ställningstagande till frågan om pensionsåldern inom folkpensioneringen liksom socialvårdskommittén funnit att möjlighet bör finnas för löneanställda och andra att kunna frivilligt ordna sin pensionering från den tidpunkt, de kunna beräkna bli nödsakade av åldersskäl lämna sitt arbete och intill den tidpunkt, då de uppnå 67 års ålder eller bli berättigade till invalidpension. Givetvis är det även önskvärt att möjlighet finnes för sådana arbetsgivare, som ej i vidare mån ordna pensionsfrågan för sina anställda, att försäkringsvägen sörja för dessas pensionering för tid som nyss nämnts.

Enligt utskottets mening är det angeläget att pensionsstyrelsens frivilliga försäkring utan dröjsmål utbygges så att den kan tillgodose även det nämnda behovet och att den i övrigt på lämpligt sätt reformeras samt att erforderlig upplysningsverksamhet bedrivs rörande denna försäkring. Ut-

skottet kan sålunda helt ansluta sig till socialvårdskommitténs ovan återgivna uttalande angående ifrågavarande försäkring.

Reformens genomförande.

I fråga om genomförandet av den föreslagna reformen innebar socialvårdskommitténs förslag att lagstiftningen skulle träda i kraft från och med den 1 januari 1948. Från och med nämnda tidpunkt skulle nu utgående folkpensionsförmåner och blindhetsersättningar utan särskild ansökan utgå enligt de nya bestämmelserna till dem, som bleve pensionsberättigade enligt den nya lagen. Härför erfordrades att omräkning av de nu utgående pensionerna verkställdes efter vissa av kommittén föreslagna riktlinjer. Vidare föreslogos vissa särskilda bestämmelser till undvikande av att någon, vilken på grund av avgiftsbetalning enligt 1913 års lag vore berättigad till viss pension, lede minskning i denna rätt. Pensionsavgifterna för åren 1946 och 1947 ävensom pensionsavgifter för tidigare år, vilka redovisades efter 1946 års utgång, skulle anses såsom avgifter enligt den nya lagen och sålunda icke behöva individuellt bokföras hos pensionsstyrelsen. Avgifterna för år 1947 skulle dessutom påföras enligt de nya bestämmelserna. Slutligen skulle av omräkning föranledd ökning av kommunbidrag erläggas av den kommun, i vilken pensionstagaren vore mantalsskriven den 1 januari 1947.

Departementschefen anför i dessa frågor bland annat följande:

Det är givetvis ett önskemål att den nu föreslagna reformen genomföres så snart sig göra låter. Vissa svårigheter av administrativ och teknisk natur nödvändiggöra emellertid en relativt lång övergångstid. Den föreslagna lagstiftningen förutsätter sålunda en ny ortsgroppering, vilken icke torde kunna föreligga färdig förrän i början av år 1947, och den omräkning av de nu utgående pensionerna, som därefter måste företagas med hänsyn till de ändrade beräkningsgrunderna, måste draga en betydande tid redan på grund därav att antalet pensionstagare uppgår till bortåt 700 000. I samband med reformen synes vidare en omläggning av det nuvarande utbetalningssystemet, vilket är behäftat med allvarliga brister, böra övervägas. I detta hänseende pågår utredning inom socialvårdskommittén. Med hänsyn till det anförda torde det icke vara möjligt att förkorta den av socialvårdskommittén beräknade förberedelse tiden om ungefär 1½ år. Jag föreslår därför i likhet med kommittén att reformen får träda i kraft den 1 januari 1948.

Socialvårdskommittén har för sin del funnit rättvisan fordra, att de nuvarande folkpensionärerna erhålla samma förmåner som de medborgare, vilka erhålla pension efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. Även personer, som enligt äldre bestämmelser äro utestängda från rätt till folkpension, skola enligt förslaget ha sådan rätt. Med den principiella inställning till rätten till folkpension, åt vilken jag i det föregående givit uttryck, är denna ståndpunkt för mig den naturliga. Jag delar sålunda helt socialvårdskommitténs uppfattning att övergångsbestämmelser i princip ej böra förekomma i fråga om pensionsförmånernas storlek. Såsom kommittén före-

slagit, böra dock personer, vilka på grund av avgiftsbetalning enligt äldre lag förvärvat rätt att i händelse av invaliditet erhålla högre grundpension än enligt förslaget skall utgå, bibehållas vid denna rätt.

Beträffande den i det föregående omnämnda omräkningen av nu utgående folkpensioner har socialvårdskommittén gjort vissa uttalanden. Jag är ense med kommittén om att omräkningen, med tillämpning av de nya bestämmelserna, i regel bör ske med ledning av de uppgifter, som finnas tillgängliga hos pensionsstyrelsen.

Enligt kommittéförslaget skola pensionsavgifterna för åren 1946 och 1947 ävensom avgifter för tidigare år, vilka icke redovisats såsom erlagda före 1947 års ingång, icke tagas i betraktande vid beräkandet av folkpension enligt gällande lag. Avgifterna för 1947 skola vidare påföras enligt de nya bestämmelserna.

Vad sålunda föreslagits kan jag i princip biträda. Detta medför att den individuella avgiftspåföringen hos pensionsstyrelsen kan i stort sett upphöra redan före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Härigenom frigöras personal och lokalutrymmen för uppgifter som sammanhånga med den nya lagstiftningens genomförande. Emellertid böra med hänsyn till det nya uppbördsförfarandet pensionsavgifter icke erläggas för år 1947, d. v. s. på grund av 1946 års inkomster. Under år 1947 skola i stället preliminärt erläggas 1948 års avgifter. Genom att dessa beräknas enligt de nya bestämmelserna torde till statskassan komma att inflyta 10 å 15 miljoner kronor mera än eljest.

Departementsförslaget ansluter sig sålunda i denna del i det stora hela till kommittéförslaget. Emellertid föreslås, att kommunbidragen till de omräknade pensionerna skola i sin helhet bestridas av den kommun, i vilken den pensionsberättigade var mantalsskriven vid 1947 års utgång.

I motionen II: 476 av herr Nilson i Spånstad m. fl. hemställes att riksdagen måtte besluta att förslaget till lag om folkpensionering skall, i vad det avser införande av allmän ålderspension och invalidpension, träda i kraft den 1 januari 1947 eller eventuellt den 1 juli 1947. I motionen II: 486 av herr Senander m. fl. har hemställts att tidpunkten för pensionsreformens ikraftträdande fastställes till den 1 januari 1947, alternativt den 1 juli 1947.

I de likalydande motionerna I: 323 av herr Näsgård m. fl. och II: 494 av herr Andersson i Dunker m. fl. hemställes att riksdagen måtte besluta, *dels* att under övergångstiden till dess den nya pensionsförsäkringslagens bestämmelser skola tillämpas tilläggspension för folkpensionärer, vilka fylla 67 år efter den 30 juni 1946 och vilkas ansökningar behandlas av pensionsnämnderna efter samma dag, skall utgå utan avdrag på grund av den pensionsberättigades årsinkomst, *dels* att efterkontrollen beträffande förändringar i årsinkomsten för folkpensionär, som redan fyllt 67 år, måtte upphöra från den 30 juni 1946, *dels* att riksdagen måtte bevilja för genomförandet av här föreslagna förändringar i pensionsförsäkringslagens bestämmelser erforderligt anslagsbelopp, *dels* ock att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderliga författningsändringar.

Ehuru utskottet liksom departementschefen finner det önskvärt att den nu föreslagna reformen genomföres så snart sig göra låter, måste utskottet på de av departementschefen angivna skälen avstyrka de i denna fråga motionsvis gjorda yrkandena. *Utskottet.*

De yrkanden, som gjorts i motionerna I: 323 och II: 494, syfta enligt vad i motionerna angivits till att möjliggöra att folkpensionärernas arbetskraft kan utnyttjas mer än som för närvarande är fallet, något som på grund av rådande brist på arbetskraft, särskilt vid jordbruket, skulle vara ytterligt önskvärt. Enligt utskottets mening är den i motionerna framförda synpunkten värd det största beaktande. Det måste dessutom för allmänheten framstå såsom oförståeligt om en nu utgående förhållandevis låg pension skulle sänkas en kortare tid före den nya lagstiftningens ikraftträdande på grund av att pensionstagarens arbetsinkomst är större än vad som beräknats vid pensionens fastställande, när man vet att arbetsinkomstens storlek kanske ej alls påverkar den högre pension som skall utgivas från och med den 1 januari 1948. Emellertid kan det icke vara lämpligt att sätta en viss ålderskategori bland folkpensionärerna i särklass. Ej heller skulle det vara tilltalande om ett antal pensionärer komme att få sina pensioner sänkta vid den nya lagstiftningens ikraftträdande, något som kunde bli fallet vid bifall till motionerna. Även i övrigt torde bifall till dessa kunna medföra mindre önskvärda konsekvenser för pensionsmyndigheternas arbete. Enligt vad utskottet inhämtat har pensionsstyrelsen numera utfärdat anvisningar angående efterkontroll av pensionstagare inför den väntade folkpensioneringsreformen m. m., vilka anvisningar torde leda till att vad motionärerna åsyftat i allt väsentligt tillgodoses. Denna lösning har den fördelen framför de av motionärerna föreslagna lagstiftningsåtgärderna, att den möjliggör en smidig anpassning efter förhållandena i olika fall. Utskottet får därför avstyrka, att motionerna föranleda åtgärd från riksdagens sida.

Kostnaderna för reformen.

Socialvårdskommittén beräknade kostnaderna för reformen, därest ålderspensioneringen anordnades efter kommitténs tredje alternativ, sålunda:

	Milj. kr.
Allmän ålderspension	516,53
I hustrutillägg till ålderspensionen ingående tilläggspension	12,83
Bostadstillägg till ålderspensioner	42,71
Blindtillägg » »	0,52
Ålderspensioneringen	572,59
Grundpension ingående i invalidpensioner	50,35
Tilläggspension » »	157,38
Bostadstillägg till invalidpensioner	35,15
Blindtillägg » »	1,78
Invalidpensioneringen	244,66

	Milj. kr.
Änkepension	11,48
Bostadstillägg till änkepensioner	2,52
	14,00
Totalkostnad 831,25	

Denna kostnadsberäkning, som avsåg förhållandena vid 1948 års ingång, byggde på bland annat det antagandet att antalet åldringar skulle vara 561 741 och antalet förtidsinvalider 251 733.

Departementschefen har ansett sig kunna med hänsyn till att reglerna om privilegierad inkomst slopats, beräkna kostnaderna för ålderspensioneringen till omkring 567 miljoner kronor om året. Kostnaderna härför komme dock att successivt stiga under de närmaste åren efter reformen med i genomsnitt $1\frac{1}{2}$ procent årligen.

I fråga om beräkningen av kostnaderna för invalidpensioneringen anför departementschefen följande:

Vad angår invalidpensioneringen har kommittén beräknat, att antalet förtidsinvalider vid 1947 års utgång skulle komma att utgöra omkring 251 700. Vid 1944 års utgång var antalet invalidpensionärer omkring 143 000, vilken siffra emellertid med hänsyn till under år 1945 beviljade retroaktivt utgående pensioner torde böra höjas till omkring 150 000. Det synes mig knappast sannolikt, att detta antal skulle komma att stiga i en så betydande omfattning som kommittén beräknat. Befolkningsutvecklingen motiverar uppenbarligen icke ett antagande om en mera avsevärd ökning av invalidernas antal. Icke heller synes mig hänsyn behöva tagas till en befarad konjunkturförsämring som skulle medföra att antalet sökta och beviljade invalidpensioner stige. Å andra sidan bör uppmärksammas att en lösning av de partiellt arbetsföras problem — utredning därom pågår som bekant — kan leda till att åt många invalider beredes en arbetsinkomst som kommer deras behov av pension att minska eller helt bortfalla. Att märka är vidare, att ett stort antal av invalidpensionärerna för närvarande utgöres av gifta kvinnor, vilka icke uppnått 67 års ålder. Införas de föreslagna hustrutilläggen, torde man kunna räkna med en viss nedgång av antalet dylika gifta kvinnor, vilka söka invalidpension. Med beaktande av dessa omständigheter har jag ansett, att antalet invalider vid ingången av år 1948 bör kunna beräknas avsevärt lägre än i kommittéförslaget. En siffra av 200 000 invalidpensionärer synes mig vara tilltagen med fullt betryggande säkerhetsmarginal. Kostnadsminskningen i anledning härav kan icke antagas fullt motsvara nedsättningen av det beräknade antalet invalidpensionärer. Enligt kommittéförslaget skulle kostnaderna för invalidpensionerna — fränsett blindtillägg, vilka kommittén antagit komma att draga en kostnad av något över 2 miljoner kronor om året för både invalider och åldringar — komma att uppgå till omkring 243 miljoner kronor om året. För min del vill jag på grund av det anförda och med hänsynstagande jämväl till den kostnadsökning, som följer av att avdragsfaktorn genomgående bestämmas till $\frac{5}{10}$, antaga, att kostnaden för invalidpensioneringen, däri inberäknat sjukbidragen och blindtilläggen, icke kommer att överstiga 200 miljoner kronor.

Mot kommitténs beräkningar av kostnaderna för änkepensioneringen har departementschefen icke haft något att erinra.

Totalkostnaderna för reformens genomförande har sålunda i propositionen beräknats uppgå till (567 + 200 + 14) 781 miljoner kronor om året.

I fråga om beräkningen av statens nettokostnader för folkpensioneringen anför departementschefen:

Statens nettokostnader för folkpensioneringen bli beroende jämväl av de belopp, som inflyta i pensionsavgifter och kommunbidrag, ävensom av avkastningen av folkpensionsfonden. Vid de av mig förordade grunderna för pensionsavgifternas bestämmande kunna dylika avgifter beräknas inflyta med omkring 85 miljoner kronor om året. Kommunbidragens storlek har kommittén beräknat till omkring 74 miljoner kronor om året. Jag har icke föreslagit några förändrade grunder för kommunbidragens beräkning, men deras belopp kommer givetvis att sjunka, därest antalet invalider nedräknas i enlighet med vad jag tidigare anfört. Denna sänkning uppskattar jag till 7 miljoner kronor, varför kommunbidragens storlek sålunda torde kunna beräknas till 67 miljoner kronor. Antages avkastningen av folkpensionsfonden komma att uppgå till det i årets statsverksproposition för nästa budgetår angivna beloppet, 29 miljoner kronor, skulle alltså vid beräkning av statsverkets nettokostnader för folkpensioneringen från totalkostnaderna för denna böra avräknas (85 + 67 + 29) 181 miljoner kronor om året. Statsverkets nettokostnad torde följaktligen kunna beräknas till (781 — 181) 600 miljoner kronor om året. I förhållande till de beräknade nettoutgifterna för folkpensioneringen under budgetåret 1946/47 innebär den nämnda siffran en kostnadsökning för statsverket av omkring 395 miljoner kronor.

De av departementschefen gjorda beräkningarna av totalkostnaderna för reformen föranleda ej till erinran från utskottets sida. *Utskottet.*

Enligt vad utskottet inhämtat kunna vissa engångskostnader förväntas uppkomma för det tidigare omförmälda omräkningsarbetet samt eventuellt även för omläggning av sättet för folkpensionernas utbetalning. Utskottet förutsätter att de härmed sammanhängande frågorna i annat sammanhang underställas riksdagens prövning.

Förslagets detaljutformning.

Förslaget till lag om folkpensionering.

1 §.

I propositionen återfinnes icke den av socialvårdskommittén föreslagna bestämmelsen att pensionsrätt tidigast inträder vid fyllda sexton år. Utskottet har föreslagit att förevarande paragraf kompletteras med bestämmelse av nu nämnt innehåll. Pensionsrätt kommer alltså att såsom nu är fallet tidigast inträda med den månad någon fyller 16 år.

14 §.

Utskottet har utgått ifrån att vid tillämpningen av den i paragrafen föreslagna bestämmelsen om skärpning av förmögenhetsavkastning skall såsom förmögenhet anses *n e t t o* förmögenheten.

Socialvårdskommittén hade föreslagit att årsinkomst skulle avrundas till närmaste tiotal kronor. Någon motsvarande bestämmelse återfinnes ej i departementsförslaget. Enligt vad utskottet inhämtat är det av värde ur administrativ synpunkt att bestämmelsen redan i detta sammanhang införas i lagtexten. Utskottet har därför föreslagit att ett fjärde moment innehållande nämnda avrundningsregel fogas till förevarande paragraf.

15 §.

I 1 mom. andra stycket av departementsförslaget till förevarande paragraf stadgas att, där pensionsberättigad med bidrag av allmänna medel åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning för förebyggande, helt eller delvis, av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, med hänsyn till föreliggande omständigheter må förordnas, att folkpension under tiden icke skall utgå eller utgå med nedsatt belopp. Har den pensionsberättigade nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av pensionen, må denne medgivas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller del därav.

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer nära med motsvarande bestämmelse i gällande lag (8 § 1 mom. andra stycket). Emellertid har ordet »anhöriga» i den nu gällande bestämmelsen utbytt mot »nära anhörig».

I motionen II: 486 av herr Senander m. fl. har hemställts, att 15 § 1 mom. andra stycket skall ändras så, att pension kan utgå i full utsträckning till pensionsberättigad även under den tid denne med bidrag av allmänna medel undergår yrkesutbildning.

Utskottet.

Enligt vad utskottet inhämtat har ifrågavarande bestämmelse icke tillämpats i praxis i fråga om yrkesutbildningsfallen, enär i de fall bidrag till sådan utbildning lämnas varaktig arbetsoförmåga icke anses vara styrkt varför pensionsrätt icke föreligger. Bestämmelsen öppnar emellertid möjlighet att samtidigt utgiva bidrag till yrkesutbildning och folkpension. Enligt utskottets mening föreligger icke anledning vidtaga ändring i bestämmelsen, varför det i motionen gjorda yrkandet härom avstyrkes.

Vad angår tolkningen av uttrycket »nära anhörig» förutsätter utskottet att skäligen hänsyn toges till de faktiska förhållandena i försörjningshänseende.

I 3 mom. sista stycket har i förtydligande syfte föreslagits viss omredigering.

16 §.

Den föreslagna bestämmelsen i förevarande paragrafs fjärde stycke, som har sin motsvarighet i 9 § tredje stycket nu gällande lag om folkpensione-

ring, avser det fall att pensionsberättigad är eller nyligen varit hemfallen åt alkoholmissbruk. Å sid. 139—140 i propositionen redogöres för remissyttrandena över kommittéförslaget på denna punkt. Av redogörelsen framgår att pensionsstyrelsen ifrågasatt huruvida man överhuvudtaget borde ha bestämmelser som diskvalificerade från rätt till pension på grund av alkoholmissbruk. Förutsättningen för bestämmelsens borttagande vore dock att det i annan ordning ginge att förhindra att pensionen missbrukades. Enligt pensionsstyrelsens mening bleve detta möjligt, därest styrelsen, då synnerliga skäl föreläge, ägde besluta om utbetalning av pensionen till annan än den pensionsberättigade.

Departementschefen anför i denna fråga bland annat följande:

Pensionsstyrelsens förslag att ersätta reglerna om indragning av pensionen med föreskrifter om utbetalning av densamma till annan än den pensionsberättigade finner jag innebära ett uppslag som synes värt ett närmare övervägande. Då spørsmålet om folkpensioneringens organisatoriska handhavande skall ytterligare utredas av kommittén torde anledning finnas att återkomma till här förevarande fråga.

I motionen nr II: 486 ha herr Senander m. fl. yrkat att ur värdighetsbestämmelserna skulle avlägsnas det stycke som avser till alkoholmissbruk hemfallna personer. Motionärerna ha i frågan bland annat anført att den vetenskapliga sakkunskapen numera i stort sett vore enig om att alkoholismen icke vore ett brott utan en sjukdom. Det vore därför både meningslöst och inhumant att på så sätt som här vore fallet bestraffa vederbörande.

Socialvårdskommittén har i sitt nyligen avgivna betänkande (SOU 1946: 37) upptagit förevarande spørsmål till förnyat övervägande. Utskottet utgår därför ifrån att riksdagen beredes tillfälle att vid prövningen av de förslag, vartill nämnda betänkande kan förväntas föranleda, ånyo taga ställning till problemet. Den nu föreslagna bestämmelsen kan alltså av utskottet allenast tillstyrkas såsom ett provisorium. *Utskottet.*

19 §.

I förevarande paragraf, som reglerar plikten att erlægga pensionsavgifter och dessas belopp, föreslås att pensionsavgift ej skall erläggas av person, som vid den tidpunkt avgiften förfaller till betalning åtnjuter folkpension, samt att dödsfall eller förlust av svenskt medborgarskap före den dag avgiftsbelopp förfaller till betalning skall medföra befrielse från skyldighet att erlægga detta belopp.

Utskottet har erfarit att omläggningen av uppördsväsendet, varigenom pensionsavgifter komma att påföras såväl preliminärt som slutligt, leder till svårigheter att fixera avgifts förfallotid. Det har ansetts ur praktisk synpunkt önskvärt att förhållandena vid den tid, då avgifterna slutligen påföras, skola vara avgörande för avgiftsplikten. Med denna utgångspunkt

har utskottet föreslagit en omredigering av paragrafen innebärande att förhållandena den 1 juli det år avgift slutligen påföres (taxeringsåret) skola vara avgörande. Var och en som något år uppbär folkpension för juli månad blir sålunda befriad från pensionsavgift för det året, även om avgiften helt eller delvis preliminärt erlagts under föregående år (inkomståret).

I andra styckets sista punkt har en redaktionell ändring vidtagits i förtydligande syfte.

21 §.

Denna paragraf, som är lika med motsvarande bestämmelse i gällande lag, avhandlar folkpensioneringsfonden.

Departementschefen anför angående denna fond följande:

Enligt kommittéförslaget skola pensionsavgifterna alljämt redovisas till folkpensioneringsfonden. Då sambandet mellan avgifterna och pensionsförmanerna helt slopas, kunna skäl tala för att folkpensioneringsfonden icke längre bibehålles såsom en under särskild förvaltning stående fond. Jag är dock icke nu beredd att föreslå ändring härvidlag. Såsom socialvårdskommittén anført motsvaras fonden till betydande del av förpliktelser på grund av fullgjord avgiftsbetalning och någon kostnadsbesparing av betydelse synes icke för närvarande stå att vinna genom fondens sammanförande med andra statliga fonder till gemensam förvaltning.

I motionen I: 324 har herr von Heland ansett motiverat att frågan om folkpensioneringsfondens bibehållande blir föremål för ingående prövning.

Utskottet. Utskottet får på de av departementschefen anförda skälen avstyrka att det i motionen i förevarande avseende gjorda uttalandet föranleder åtgärd från riksdagens sida.

24—32 §§.

I fråga om förevarande paragrafer anför departementschefen:

Dessa paragrafer äro med undantag av 28 § ordagrant hämtade från den nuvarande folkpensioneringslagen (19—27 §§). Erforderliga ändringar i dessa paragrafer komma att föreslås av socialvårdskommittén i det betänkande kommittén har för avsikt att avgiva rörande folkpensioneringens organisatoriska handhavande. För min del har jag redan i detta sammanhang velat markera min ståndpunkt till ett detaljspörsmål. I 28 § föreslår jag nämligen, att pensionsnämnd skall vara skyldig att sammanträda minst en gång i månaden, såframt på nämndens prövning beroende ärende finnes.

I motionen I: 312 har herr Källman yrkat att 28 § första stycket första punkten skall erhålla följande ändrade lydelse: Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår, och under iakttagande av att på nämndens prövning ankommande ärende skall av nämnden handläggas snarast möjligt och senast inom två månader efter det ärendet in-

kommit till ordföranden, såvida icke pensionsstyrelsen, där det prövas erforderligt, annorlunda förordnar.

I de likalydande motionerna I: 319 av fru Svenson m. fl. och II: 496 av herr Werner m. fl. anföres att sammanträde så ofta som en gång i månaden icke synes påkallat, utan att bestämmelsen härom bör ändras till minst en gång i kvartalet.

Departementsförslaget är med avseende å förevarande paragrafer att anse såsom provisoriskt i avbidan på de förslag, vilka kunna föranledas av socialvårdskommitténs betänkande angående folkpensioneringens administrativa handhavande m. m. Med hänsyn härtill torde ett definitivt ställningstagande till frågan om sammanträdestiderna i pensionsnämnderna icke kunna ifrågakomma i detta sammanhang. Utskottet hemställer därför, att de i motionerna gjorda ändringsyrkandena icke föranleda till någon åtgärd. *Utskottet.*

33 §.

För äkta makar äro de av inkomstprövning beroende pensionsförmånerna avhängiga av båda makarnas inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening erforderligt att båda makarna underskriva pensionsansökning även om den endast avser en av dem. Utskottet föreslår därför att paragrafen kompletteras med bestämmelse härom. Enär det icke sällan torde förekomma att den ene av två makar icke äger närmare kändedom om den andres ekonomiska förhållanden, förutsätter utskottet att den största varsamhet iakttages vid tillämpningen av 16 § första och tredje styckena, då fråga är om uppgifter avseende makes inkomster eller förmögenhet.

34 §.

Den i förevarande paragrafs första stycke stadgade ordningen för handläggning av ansökan om allmän ålderspension torde i regel leda till ett mycket snabbt avgörande av pensionsfrågan. Utskottet vill därför erinra om lämpligheten av att allmän ålderspension i brådskande fall sökes särskilt även då rätt till bostadstillägg föreligger. Genom ett sådant förfaringsätt erhåller den sökande huvudparten av sin folkpension utan dröjsmål.

37 §.

I fråga om de i denna paragraf förefintliga besvärstämmelserna anför departementschefen:

De i 37 § upptagna, från gällande lag hämtade bestämmelserna äro enligt min mening icke helt tillfredsställande. Fråga om ändring därav torde emellertid böra anstå i avbidan på socialvårdskommitténs förslag till nya bestämmelser angående folkpensioneringens organisatoriska handhavande.

Utskottet. Denna liksom vissa andra paragrafer torde allenast få betraktas såsom provisorisk i avbidan på definitivt förslag om folkpensioneringens organisatoriska handhavande. Utskottet har därför icke verkställt någon saklig bedömning av paragrafens innehåll.

39 §.

I det till lagrådet remitterade förslaget till lag om allmän sjukförsäkring förekommer i 106 § en bestämmelse motsvarande denna paragraf. Sedan lagrådets utlåtande numera avgivits över sagda förslag, torde nämnda bestämmelse komma att undergå viss omredigering. I syfte att erhålla likformighet mellan bestämmelserna om återbetalningsskyldighet i sagda och i förevarande lagstiftning föreslår utskottet viss omredigering jämväl av denna paragraf.

Förslaget till lag angående införande av nya lagen om folkpensionering.

6 §.

Denna paragraf korresponderar med och hänvisar till 23 § förslaget till lag om folkpensionering. Då sistnämnda paragraf på sätt i avsnittet angående kommunbidragen omförmäls föreslås allenast innehålla en hänvisning till särskild lag, föreslår utskottet att jämväl förevarande paragraf endast skall föreskriva att angående kommuns bidragsskyldighet till kostnaderna för genom omräkning fastställd folkpension skall gälla vad i särskild lag stadgas. Den princip, som kommit till uttryck i andra punkten av departementsförslaget, har emellertid icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Förslaget till lag om frivillig statlig pensionsförsäkring.

Utformningen av detta förslag har ej föranlett till erinran från utskottets sida.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag böra vidtagas — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag

om folkpensionering.

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Svensk medborgare, som är mantalsskriven inom riket, är berättigad till folkpension i enlighet med vad i denna lag sägs.

Svensk medborgare, som *fyllt sexton år* och är mantalsskriven inom riket, är berättigad till folkpension i enlighet med vad i denna lag sägs.

2 §.

Ärenden angående folkpension handläggas av en för hela riket gemensam myndighet, benämnd pensionsstyrelsen, samt av särskilda pensionsnämnder i orterna.

Grunder för pensionsstyrelsens organisation och verksamhet, utöver vad i denna lag stadgas, bestämmas av Konung och riksdag.

Om folkpension.

3 §.

1 mom. Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer den som fyllt sextiosju år.

2 mom. För tid före fyllda sextiosju år utgår folkpension i form av *invalidpension* till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig.

Den som är blind skall städse anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i första stycket sagts. Såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn.

3 mom. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i 2 mom. sägs varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bliva bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av *sjukbidrag*.

4 mom. Änka, som vid mannens frånfalle fyllt femtiofem år och varit gift med honom minst fem år, äger, såframt hon ej eljest åtnjuter folkpen-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

sion, rätt till folkpension i form av *änkepension*. Ingår hon nytt äktenskap, upphör rätten till *änkepension*.

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår *allmän ålderspension*. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller som uppbär i 8 § omförmält hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

2 mom. Till envar som är berättigad till invalidpension eller sjukbidrag utgår *grundpension* med 200 kronor om året.

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, *tilläggs-pension* med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad.

3 mom. *Änkepension* utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 600 kronor om året.

5 §.

Å vissa orter förhöjes folkpension med *bostadstillägg* på sätt nedan sägs. För detta ändamål indelas riket i fem bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader, däri inberäknade kostnaderna för bränsle, än grupp med lägre nummer. Indelningen verkställas av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

Bostadstillägg utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, med följande belopp för år räknat, nämligen

a) till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 100 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 200 kronor i grupp III, 300 kronor i grupp IV och 400 kronor i grupp V, samt

b) till annan pensionsberättigad med 150 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 300 kronor i grupp III, 450 kronor i grupp IV och 600 kronor i grupp V.

Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven; dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt i särskilt fall medgiva undantag härifrån.

6 §.

Där kommun så beslutat, skall till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen utgå *särskilt bostadstillägg* i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

7 §.

Tilläggs pension, änkepension och bostadstillägg minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor. Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension som bostadstillägg föreligger, ske proportionellt å tilläggs- eller änkepensionen och bostadstillägget.

8 §.

Till pensionsberättigad gift man, vars hustru ej åtnjuter folkpension, utgår *hustrutillägg*, därest hustrun fyllt sextio år och makarna varit gifta minst fem år. Hustrutillägget utgöres av tilläggs pension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle hava erhållit i form av sådana förmåner, därest hon varit berättigad till invalidpension. Är mannen berättigad till ålderspension, utgår hustrutillägg endast om det överstiger 200 kronor.

När särskilda skäl därtill föranleda, må till pensionsberättigad som åtnjuter ålderspension utgå hustrutillägg, oaktat hustrun ej fyllt sextio år.

9 §.

För gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension och som ej heller uppbär hustrutillägg, skola tilläggs pension och bostadstillägg höjas, tilläggs pensionen med en tredjedel och bostadstillägget med hälften.

10 §.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad i 7 § är stadgat tilläggs pension och bostadstillägg tillerkännas honom med tillsammans högst 400 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

Vad nu sagts skall ej gälla den som uppbär blindtillägg enligt 11 §.

11 §.

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts och som blivit blind före fyllda sextio år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *blindtillägg* med 700 kronor om året.

Blindtillägg må ej utgå till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

12 §.

Uppgår folkpension ej till helt antal kronor, skall den avrundas till närmaste hela krontal. Änkepension, som efter avrundning som nu sagts understiger 60 kronor, skall ej utgå.

13 §.

Vid tillämpningen av denna lag må, där särskilda skäl föreligga, gift pensionsberättigad anses såsom ogift så ock ogift pensionsberättigad, vilken sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, anses såsom gift med denne.

14 §.

1 mom. Med årsinkomst avses i denna lag all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke annan folkpensionsförmån än blindtilllägg och ej heller understöd som någon på grund av skyldskap eller svägerlag må vara föranledd att utgiva.

2 mom. Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor.

3 mom. I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av makarnas sammanlagda förmögenhet.

4 mom. Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmaste hela tiotal kronor.

15 §.

1 mom. Befinnes arbetsförmågan hos den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag icke längre vara så nedsatt som i 3 § 2 eller 3 mom. sagts, skall hans folkpension indragas.

Åtnjuter pensionsberättigad med bidrag av allmänna medel sjukvård eller yrkesutbildning för förebyggande eller hävande, helt eller delvis, av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må med hänsyn till föreliggande omständigheter förordnas, att folkpension under tiden icke skall utgå eller skall utgå med nedsatt belopp. Har han nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av pensionen, må denne medgivnas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller del därav.

2 mom. Har för någon som åtnjuter tilläggspension, änkepension eller bostadstillägg årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan för-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

mån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

Mantalsskrives någon som åtnjuter bostadstillägg å ort i annan bostadskostnadsgrupp eller överföres den ort där han är mantalsskriven till annan sådan grupp, skall bostadstillägget jämkas eller bortfalla enligt reglerna för den senare gruppen, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt i särskilt fall medgiva undantag härifrån. Efter mantalsskrivning å ort i bostadskostnadsgrupp med högre nummer må dock höjning av pensionen ske endast efter ansökning och med tillämpning av vad i 5 § sista stycket stadgats.

Befinnes någon som åtnjuter folkpension icke längre vara svensk medborgare eller mantalsskriven i riket, skall pensionen indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

3 mom. Den som åtnjuter tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han mantalsskrives å annan ort än tillförne och denna ort räknas till lägre bostadskostnadsgrupp än hans förra mantalsskrivningsort, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Åtnjuter någon invalidpension eller sjukbidrag, vare han pliktig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, göra anmälan som nu sagts.

I detta mom. stadgad anmälningskyldighet åvilar beträffande omyndig pensionsberättigad förmyndaren. Uppbäres pensionen av annan än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare, är jämväl sådan person anmälningskyldig.

I detta mom. stadgad anmälningskyldighet åvilar beträffande omyndig pensionsberättigad förmyndaren. Uppbäres pensionen av *myndighet eller av annan person än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare*, är jämväl sådan *myndighet eller person anmälningskyldig*.

16 §.

För pensionsberättigad som beträffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska förhållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen kunnat fordras av honom att uppgiften varit riktig, skall ansökning om tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkal-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

lat, viss tid skall bestämmas under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut äger pensionsstyrelsen ock bestämma huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill provas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Har någon försummat den honom enligt 15 § 3 mom. åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgats.

Har pensionsberättigad under avsevärd tid inom de två senaste åren före ansökning om folkpension varit hemfallen åt alkoholmissbruk, skall, där icke särskilda omständigheter till annat föranleda, ansökningen avslås, sökanden obetaget att efter ny ansökning få sin rätt till pension ånyo prövad. Förfaller den som fått folkpension sig tillerkänd till alkoholmissbruk, må pensionen indragas och göras beroende av ny ansökning.

Vägrar någon utan giltig anledning att underkasta sig sådan sjukvård eller yrkesutbildning för förebyggande eller hävande, helt eller delvis, av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, vartill bidrag erbjudits honom av allmänna medel, och anses utsikter förefinnas att genom dylik åtgärd förebygga att nedsättningen av arbetsförmågan blir varaktig eller häva redan inträdd sådan nedsättning, må folkpension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han gjorts uppmärksam på denna påföljd.

17 §.

För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller hålles häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, må folkpension ej utgå med högre belopp än som motsvarar 200 kronor om året.

Föreligger omständighet, som i första stycket sagts, beträffande del av kalendermånad, skall pensionen utan hinder därav utgå oavkortad för den månaden.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

I fall som i denna paragraf avses må pensionsstyrelsen medgiva nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigades folkpension, rätt att uppbära denna eller del därav.

18 §.

1 mom. Det pensionsbelopp, som efter bifall till ansökning om folkpension eller jämkning av sådan pension eller efter upphävande av förordnande om indragning eller minskning varom förmåles i 38 § tredje stycket först förfaller till betalning, skall, där den pensionsberättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten. Föranleda eljest särskilda skäl till att pensionsbelopp som nu sagts bör helt eller till viss del uppbäras av annan än den pensionsberättigade, äger pensionsstyrelsen förordna därom.

2 mom. För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt eller mot avgift, som av fattigvårdssamhälle erlagges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, äger fattigvårdssamhället uppbära honom tillkommande folkpension samt därav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad; dock skall fattigvårdssamhället vara skyldigt att av pensionsbeloppet månatligen tillhandahålla den pensionsberättigade 16 kronor och därutöver för december månad 8 kronor eller, där den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd ej kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta. Lag samma vare, då fattigvårdssamhälle haft kostnader för vård av pensionsberättigad under sådana omständigheter, att samhället är berättigat till ersättning jämlikt 40 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

Vad här ovan sagts om fattigvårdssamhälles rätt att uppbära pension skall äga motsvarande tillämpning å kommun, såvitt angår pensionsberättigad, som jämlikt barnavårdslagen den 6 juni 1924 omhändertagits av barnavårdsnämnd.

Om finansieringen av folkpensionerna.

19 §.

Såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall för varje år pensionsavgift erläggas av envar	Såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall för varje år pensionsavgift erläggas av envar
--	--

(Kungl. Maj:ts förslag:)

svensk medborgare, dock ej för år före det, under vilket han fyller aderton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantalsskriven. Pensionsavgift erlägges ej heller av person, som vid den tidpunkt avgiften förfaller till betalning åtnjuter folkpension. Dödsfall eller förlust av svenskt medborgarskap före den dag avgiftsbelopp förfaller till betalning medför befrielse från skyldighet att erlægga detta belopp.

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av avgiftspliktig årligen erläggas, utgör en procent av hans enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxerade belopp eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade belopp. Lägsta avgift vare dock sex kronor och högsta avgift 100 kronor.

Pensionsavgift, som enligt ovan angivna grunder ej skulle vara bestämd till helt antal kronor, skall med uteslutande av öretalet utgå efter närmast lägre hela krontal.

20 §.

Äkta make svarar jämväl för andra maken påfordrad pensionsavgift för tid under äktenskapet, då makarna äro mantalsskrivna såsom tillhörande samma hushåll.

21 §.

Pensionsavgifterna ingå till en fond, kallad folkpensioneringsfonden. Konung och riksdag fastställa plan för fondens användning, innefattande regler för dess tillväxt och slutliga belopp, ävensom grunder för fondmedlens placering och fondens förvaltning i övrigt.

(Utskottets förslag:)

svensk medborgare, dock ej för år före det, under vilket han fyller aderton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantalsskriven. Pensionsavgift erlägges ej heller av person, som *den 1 juli det år avgiften skall slutligen påföras åtnjuter folkpension eller förlotrat sitt svenska medborgarskap, eller för den som vid nämnda tidpunkt avlidit.*

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av avgiftspliktig årligen erläggas, utgör en procent av hans enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxerade belopp eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade belopp. *För varje avgiftspliktig vare dock lägsta avgift sex kronor och högsta avgift 100 kronor.*

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

22 §.

Om debitering och uppbörd av pensionsavgifter stadgas i uppbördsförordningen.

23 §.

Till pensionskostnaderna lämnas bidrag av kommunerna efter följande grunder.

Varje kommun bidrager för pensionsberättigad, som efter prövning av dess pensionsnämnd förklarats äga rätt till tilläggs-pension, änkepension eller bostadstillägg, med 20 procent av kostnaden för tilläggs-pension eller änkepension, bostadstillägg oräknat, samt i bostadskostnadsgrupp II med 30 procent, i grupp III med 40 procent, i grupp IV med 50 procent och i grupp V med 60 procent av kostnaden för bostadstillägg; dock att, där tilläggs-pension, änkepension eller bostadstillägg efter ansökning ökats, den kommun, vars pensionsnämnd prövat ansökningen, och, där ökning av sådan förmån skett utan ansökning, den kommun varest den pensionsberättigade vid ökningen var mantalsskriven, skall vidkännas den härav föranledda ökningen av den på kommun belöpande andelen av kostnaderna för förmånen. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till den pensionsberättigades mantals-skrivningsort vid det tillfälle, då förmånen eller ökningen söktes. Minskas pensionsförmån, till vilken två eller flera kommuner lämna bidrag,

Kommunerna bidraga till pensionskostnaderna enligt grunder som fastställas i särskild lag.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

skall den kommuns andel i första hand minskas, som senast blivit skyldig bidra till kostnaden för förmånen.

Särskilt bostadstillägg skall i sin helhet bekostas av den kommun, vars pensionsnämnd beviljat tillägget.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnas av Konungen.

Om pensionsnämnder.

24 §.

Varje socken å landet samt varje stad ävensom varje köping, som utgör egen kommun, bildar ett pensionsdistrikt.

Hava två eller flera socknar på landet gemensam kommunalförvaltning, skola de samfällt utgöra ett pensionsdistrikt.

Där på grund av kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så prövas lämpligt, må kommunen fördelas i två eller flera pensionsdistrikt. Likaså må, där så med hänsyn till föreliggande förhållanden prövas lämpligt, två eller flera kommuner sammanslås till ett pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning eller sammanslagning ävensom om upphävande eller förändring därav fattas å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Beslutet skall underställas Konungens befallningshavande, som äger att detsamma antingen oförändrat fastställa eller ock på anförda skäl ogilla.

Fråga om fördelning eller sammanslagning av pensionsdistrikt må även väckas av Konungens befallningshavande, och skall därvid i övrigt förfaras på sätt här ovan är sagt.

25 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas en pensionsnämnd, bestående av en ordförande och ett jämnt antal ledamöter, högst sex.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder, Konungens befallningshavande dock obetaget att återkalla sådant förordnande och för den tid, som återstår, utse annan person.

Ledamöterna i pensionsnämnd jämte en suppleant för varje ledamot väljas varje gång för fyra år, å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Vid val å kommunalstämma och allmän rådstuga iakttages, att varje röstande har en röst. Då inom ett pensionsdistrikt pensionsnämnd första gången valts, skall efter lottning halva antalet av de utsedda ledamöterna avgå vid utgången av andra året av den tid, för vilken de blivit valda, så ock suppleanterna för de sålunda avgående ledamöterna. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Där två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt, skall minst en ledamot i pensionsnämnden jämte en suppleant för denne utses av varje kommun; och äger Konungens befallningshavande att, efter vederbörande kommuners hörande, i övrigt bestämma, huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun har att välja.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas pensionsnämndens ordförande.

Har beslut, på sätt i 24 § sägs, fattats om ändring i bestående indelning av pensionsdistrikt, skola uppdragen för ordförande, ledamöter och suppleanter i pensionsnämnd inom pensionsdistrikt, som av ändringen beröres, anses förfalla vid den tid, då beslutet träder i tillämpning, samt nytt förordnande av ordförande och suppleant för honom meddelas ävensom nytt val av ledamöter och suppleanter för dem förrättas.

26 §.

Ordförande eller ordförandes suppleant samt ledamot eller ledamots suppleant i pensionsnämnd må endast den man eller kvinna vara, som är i kommunen boende samt icke är omyndig eller i konkurstillstånd eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning.

Ej må annan kunna avsäga sig uppdrag, som nu nämnts, än ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den, som under de fyra sistförflutna åren tjänstgjort såsom ordförande eller ledamot i pensionsnämnd, samt den, som eljest uppgiver förhinder som i fråga om ordförande av Konungens befallningshavande och i fråga om ledamot av vederbörande valkorporation godkännes.

27 §.

Pensionsnämnd har, förutom att i allmänhet övervaka denna lags efterlevnad inom pensionsdistriktet, att vid behandling av ärenden rörande pension förfara på sätt i 34 § anges samt att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter, som angående pensionsnämnder av Konungen meddelas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

28 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång i månaden, om på nämndens prövning beroende ärende finnes. Sammanträdet skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 32 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom.

Suppleanten för ordföranden äger, om han icke är ledamot i nämnden, likväl närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

29 §.

Pensionsnämnd må ej handlägga ärende, där icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter äro tillstädes. I pensionsdistrikt, som bildats genom sammanslagning jämlikt 24 § av två eller flera kommuner, må pensionsnämnden ej handlägga ärende, som rör viss kommun, utan att minst en ledamot från denna kommun är tillstädes.

Inträffar för ordförande eller ledamot sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid sammanträde, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta vederbörande suppleant; och vare sålunda underrättad suppleant skyldig att utan vidare kallelse infinna sig.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan av pensionsnämnden godkänt förhinder utebliver från nämndens sammanträde, ävensom ordförande eller ledamot, vilken vid inträffat förhinder uraktlåter att underrätta suppleant, skall till kommunens kassa böta, ordföranden eller hans suppleant tjugufem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor; skolande, där pensionsdistrikt bildats genom sammanslagning jämlikt 24 § av två eller flera kommuner, böter, som erlagts av ordföranden eller hans suppleant, lika fördelas mellan kommunerna samt böter, som erlagts av ledamot eller hans suppleant, tillfalla kassan i den kommun, för vilken han är vald. Därest sammanträde med hänsyn till bestämmelserna i första stycket av denna paragraf måste inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt. Om uttagande av böter, varom ovan sägs, förordnar Konungens befallningshavande efter anmälan av ordföranden eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd eller av pensionsstyrelsens ombud i orten.

30 §.

Å pensionsnämnds sammanträde skola till prövning företagas de sedan nästföregående sammanträde inkomna ärenden, och skall ärende genast av-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

göras, där icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd av särskilda omständigheter finner uppskov oundgängligen erfordras. Dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut å näst därpå följande sammanträde.

Äro vid omröstning rösterna lika delade, gäller den mening ordföranden biträder.

31 §.

Pensionsnämnds ordförande har att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter i övrigt, som rörande hans åligganden må av Konungen meddelas.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes. Samtidigt skall ordföranden med allmänna posten tillstålla varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

Ordföranden och hans suppleant äro med avseende å rätt till gottgörelse i anledning av sitt uppdrag likställda med vald ledamot av kommunal nämnd, som utsetts till ordförande.

32 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas ett av pensionsstyrelsen förordnat ombud; dock må samma person kunna förordnas till ombud för flera pensionsdistrikt.

Ombudet äger närvara vid vederbörande pensionsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. I övrigt har ombudet att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som varda av pensionsstyrelsen meddelade.

Om pensionsansökning m. m.

33 §.

Ansökning om folkpension skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de läm-

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden *och, om han är gift, jämväl hans make* på heder och

(Kungl. Maj:ts förslag:)

nade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren. Är sökande, som är myndig, ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer.

(Utskottets förslag:)

samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren. Är sökande, som är myndig, ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer. *Vad sist sagts skall äga motsvarande tillämpning å make till sökanden.*

Vid ansökningen skall fogas prästbevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis, som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga. Avser ansökningen invalidpension, sjukbidrag eller blindtillägg, skall sökanden, där ej särskilda skäl till annat föranleda, undergå läkarundersökning enligt de närmare bestämmelser pensionsstyrelsen meddelar.

Vad angående ansökning om pension stadgats gäller även angående ansökning om ökning av pension, dock erfordras därvid läkarundersökning som i tredje stycket sägs allenast, där sådant av pensionsstyrelsen eller pensionsnämnden påfordras.

34 §.

Avser pensionsansökning allenast allmän ålderspension och föreligga ej skäl för tillämpning av 13 § eller 16 § fjärde stycket, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen. Föreligga skäl som nyss sagts skall pensionsnämnden besluta i ärendet.

Söker någon allmän ålderspension jämte bostadstillägg, skall pensionsnämnden pröva i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden fastställa sökandens årsinkomst enligt 14 § och besluta, huruvida sökanden har rätt till bostadstillägg. Har därvid uppkommit fråga om undantag varom i 5 § tredje stycket förmälts eller om tillämpning av 13 § eller 16 § fjärde stycket, skall nämnden meddela beslut i frågan. Avslås med stöd av 16 § första, andra eller tredje stycket ansökning i vad gäller bostadstillägg, skall pensionsnämnden, där den finner den omständighet som föranlett beslutet icke skola utgöra hinder mot bifall till ansökning om bostadstillägg efter viss tids förlopp, meddela bestämmelse härutinnan.

Söker någon eljest folkpension, skall pensionsnämnden på samma sätt

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

pröva ansökningen och besluta, huruvida sökanden äger rätt till pensionen, ävensom, där så erfordras, meddela beslut i de övriga frågor, som i andra stycket avses.

Avser pensionsansökning särskilt bostadstillägg, skall pensionsnämnden även, under iakttagande av de grunder för utgivande av sådant tillägg som fastställts av kommunen, besluta med vilket belopp och för vilken tid dylikt tillägg skall utgå.

I fall, som i första stycket andra punkten samt i andra, tredje och fjärde styckena sagts, skall pensionsnämndens ordförande snarast möjligt efter besvärstidens utgång insända nämndens beslut jämte handlingarna i ärendet till pensionsstyrelsen.

Vad angående handläggning av ansökning om pension ovan stadgats gäller även angående handläggning av ansökning om ökning av pension. Minskning eller indragning av pension av orsak, som angivits i 15 § 1 mom. första stycket och 2 mom. första och tredje styckena samt 16 §, beslutas av pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där pensionstagaren senast blivit mantalsskriven. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden, om så ske kan, lämna pensionsstagaren eller, om han är omyndig, hans förmyndare tillfälle att yttra sig.

35 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun och av ombud för pensionsstyrelsen sökas hos styrelsen genom besvär, vilka skola insändas till pensionsnämndens ordförande, så att de äro honom tillhanda sist å fjortonde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över anförda besvär skall nämnden avgiva yttrande att åtfölja handlingarna till pensionsstyrelsen.

36 §.

Finner pensionsstyrelsen i fall, där ansökning icke skolat föranleda beslut av pensionsnämnd, sökanden vara berättigad till allmän ålderspension, skall styrelsen besluta om pensionens utbetalande.

Finner pensionsstyrelsen eljest i ärende rörande ansökning om folkpension, att pensionsnämndens beslut är lagligen grundat, skall styrelsen fastställa beslutet ävensom, där sökanden befunnits berättigad till annan pensionsförmån än särskilt bostadstillägg, bestämma beloppet av pensionsförmånen samt, där fråga är om sjukbidrag, den tidpunkt intill vilken bidraget längst må utgå.

Om pensionsstyrelsen finner för bedömande av ansökning erforderligt att sökandens hälsotillstånd undersökes å sjukvårdsanstalt eller av läkare, äger styrelsen föreskriva såsom villkor för rätt till pension, att sökanden under

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

högst 30 dagar för undersökning vistas å sjukvårdsanstalt, som styrelsen anvisar, eller underkastar sig undersökning av läkare som av styrelsen bestämmes. Avser ansökningen blindtillägg, må styrelsen ock förordna, att sökanden skall undergå läkarbehandling eller behandling å sjukvårdsanstalt, såframt synförmågan därigenom kan antagas bliva förbättrad. Sökandens kostnader för att följa pensionsstyrelsens föreskrift skola bestridas av statsmedel enligt de närmare bestämmelser Konungen därom utfärdar.

Finner pensionsstyrelsen i ärende rörande ansökning om folkpension att pensionsnämnds beslut icke är lagligen grundat, skall styrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning; dock att, där fel uppenbarligen blivit begånget vid fastställandet av den bostadskostnadsgrupp enligt vilken sökandens pension skall beräknas eller av sökandens årsinkomst enligt 14 § samt detta fel uppkommit allenast genom felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må utan återförvisning verkställa nödig rättelse.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder eller civilstånd hans folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen, må pensionsstyrelsen även utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen.

Där pensionsstyrelsen finner skäl därtill föreligga, äger styrelsen besluta, att, intill dess styrelsen slutligen avgjort på styrelsens prövning beroende eller till pensionsnämnd återförvisat pensionsärende, pension skall utgå enligt av styrelsen fastställda grunder och på de villkor i övrigt som styrelsen bestämmer.

Vad angående handläggning av ansökning om pension i denna paragraf stadgats, gäller i tillämpliga delar även handläggning av andra ärenden rörande pension, i vilka pensionsnämnd meddelat beslut.

37 §.

Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må klagan ej föras av enskild sakägare. Justitiekanslern eller efter justitiekanslerns medgivande kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud må söka ändring i pensionsstyrelsens beslut hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet.

38 §.

Folkpension utgår, i den mån ej annat följer av beslut som meddelats jämlikt 34 § fjärde stycket, från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

pensionstagaren avlidit eller pensionens indragning beslutats eller den eljest skall upphöra att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvat.

Lag samma vare i tillämpliga delar i fråga om ökning eller minskning av pension.

Finnes grundad anledning antaga att folkpension bör indragas eller minskas, äger pensionsstyrelsen, innan beslut därom i vederbörlig ordning fattats, förordna att pensionen tillsvidare icke skall utbetalas eller ock att den tillsvidare skall utgå med det minskade belopp, vartill förhållandena må för-
anleda.

Vid utbetalning av pensionsbelopp, avseende längre tid än en månad, må avdragas vad den pensionsberättigade eller hans make på grund av ändrad beräkning av pensionen eller eljest uppburit för mycket i pension.

Angående sättet och tiden för utbetalning av folkpension förordnas av Konungen.

Har någon som åtnjuter folkpension ej lyftat visst belopp därav före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, skall beloppet vara förverkat.

39 §.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom jämlikt 15 § 3 mom. åvilande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att folkpension till honom eller hans make utgått eller utgått med för högt belopp eller har folkpension uppburits av någon som ej ägt rätt därtill och har han skäligen bort inse detta, vare han pliktig återbetala vad för mycket utbetalats, där ej pensionsstyrelsen i särskilt fall finner anledning att helt eller delvis eftergiva sådan återbetalningsskyldighet.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom jämlikt 15 § 3 mom. åvilande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att folkpension till honom eller hans make *obehörigen utgått eller utgått med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit folkpension och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske* av vad för mycket utbetalats, där ej pensionsstyrelsen i särskilt fall finner anledning att helt eller delvis eftergiva sådan återbetalningsskyldighet.

Särskilda bestämmelser.

40 §.

Rätt till pension enligt denna lag kan icke överlätas och må förty ej tagas i mät för gäld.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

41 §.

Arbetsgivare, bankaktiebolag, sparbanker, andra penningförvaltande inrättningar och försäkringsanstalter ävensom taxeringsmyndigheterna äro pliktiga att i särskilda fall efter anmaning lämna pensionsstyrelsen, dess ordsombud eller ordförande i pensionsnämnd uppgift för namngiven person rörande förhållande, som är av betydelse för dennes rätt till folkpension.

42 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å dess här i riket bosatta medborgare.

43 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Om ikraftträdandet av denna lag gäller vad därom är särskilt stadgat.

2) Lag

angående införande av nya lagen om folkpensionering.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om folkpensionering skall träda i kraft den 1 januari 1948, från och med vilken dag lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering jämte vad i övrigt finnes stadgat om folkpensioner, utjämningspensioner, invalidunderstöd och utjämningsunderstöd samt blindhetsersättningar skall upphöra att gälla, i den mån ej annat följer av vad nedan sägs.

2 §.

Med avseende å tillämpningen av lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering skall för tiden intill den 1 januari 1948 gälla, att vid beräkning av grundpension hänsyn icke skall tagas till pensionsavgifter, som enligt nämnda lag påföras för år 1946 eller som påförts för tidigare år men redovisas till vederbörande länsstyrelse efter 1946 års utgång. Pensionsavgifter skola icke påföras för år 1947. Under sistnämnda år skola pensionsavgif-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

ter för år 1948, beräknade enligt den nya lagens bestämmelser, erläggas preliminärt enligt vad i uppbördsförordningen är stadgat.

3 §.

Där jämlikt äldre bestämmelser på grund av avgifter, som erlagts enligt 4 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, avgifts- eller grundpension till någon skulle hava utgått med högre belopp än som tillkommer honom i grundpension jämlikt bestämmelserna i nya lagen, skall grundpensionen utgå med det högre beloppet. Göres sannolikt att avgifter varom nu nämnts erlagts av någon, som enligt nya lagen ej är berättigad till folkpension, skall efter pensionsstyrelsens prövning folkpension beviljas honom med lägst vad som svarar mot pension på grund av de avgifter, vilka kunna antagas hava erlagts.

4 §.

Folkpension, utjämningspension, invalidunderstöd eller utjämningsunderstöd, som vid nya lagens ikraftträdande åtnjutes av den som är berättigad till folkpension enligt nya lagen, skall för tiden därefter utan särskild ansökning övergå till folkpension jämlikt bestämmelserna i nämnda lag.

Blindhetsersättning som utgår vid nya lagens ikraftträdande skall för tiden därefter utan särskild ansökning ersättas med folkpension.

Beträffande annan vid nämnda tidpunkt utgående avgifts- eller grundpension än ovan sägs skola äldre bestämmelser fortfarande gälla.

5 §.

Det åligger pensionsstyrelsen att före den 1 januari 1948 omräkna utgående pensioner, understöd och ersättningar, som i 4 § första och andra styckena avses. Vid omräkningen skall bostadstillägg beräknas enligt bestämmelserna för den bostadskostnadsgrupp, till vilken den ort hänföres i vilken den pensionsberättigade enligt vederbörande mantalsskrivningsförrättares beslut är upptagen i mantalslängd för år 1947. Blir den pensionsberättigade för år 1948 mantalsskriven i ort tillhörande bostadskostnadsgrupp med lägre nummer, skall dock så snart ske kan hänsyn tagas därtill.

Vid omräkningen skola jämväl i övrigt bestämmelserna i den nya lagen tillämpas. I den mån omräkningen ej kan ske med ledning av hos pensionsstyrelsen tillgängliga handlingar skall den pensionsberättigade efter anmaning lämna uppgift rörande sina ekonomiska förhållanden. Angående sådan uppgift samt påföljd av oriktiga upplysningar i densamma skall i tillämpliga delar gälla vad om ansökning om folkpension i den nya lagen stadgas. Underlåter den pensionsberättigade att lämna uppgift som nu sagts, må tilläggspension och bostadstillägg tills vidare förvägras honom.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

6 §.

Angående kommuns bidragsskyldighet till kostnaderna för genom omräkning fastställd folkpension skall gälla vad i nya lagen stadgas. Därvid skall så anses, som hade efter omräkningen utgående pension beviljats av pensionsnämnden i den kommun, i vilken den pensionsberättigade var mantalsskriven vid 1947 års utgång.

Angående kommuns bidragsskyldighet till kostnaderna för genom omräkning fastställd folkpension skall gälla vad i *särskild lag stadgas*.

7 §.

I den utsträckning pensionsstyrelsen bestämmer skola pensionsnämnderna under år 1947 fastställa pensionsberättigades årsinkomster såväl jämlikt äldre lag som jämlikt bestämmelserna i nya lagen.

8 §.

Den i 12 § lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering angivna folkpensioneringsfonden skall uppgå i den i 21 § nya lagen omförmälda fonden.

9 §.

Vad vid utgången av år 1947 finnes jämlikt lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering anordnat med avseende å pensionsdistrikt, pensionsnämnder och ombud för pensionsstyrelsen skall så anses, som hade det blivit anordnat enligt nya lagen.

10 §.

Vad i lag eller särskild författning är föreskrivet om folkpensioner, utjämningspensioner, invalidunderstöd och utjämningsunderstöd samt blindhetsersättningar ävensom avgifter till den allmänna pensionsförsäkringen eller till folkpensioneringen skall efter 1947 års utgång i tillämpliga delar gälla folkpensioner och avgifter jämlikt den nya lagen.

11 §.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av den nya lagen om folkpensionering, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av pensionsstyrelsen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

3) Lag

om frivillig statlig pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas som följer.

Genom frivilliga avgifter skola svenska medborgare under de förutsättningar och på de villkor Konungen bestämmer kunna hos pensionsstyrelsen försäkras till erhållande av pension.

Försäkringstekniska grunder för denna försäkringsverksamhet fastställas av Konungen, varvid bestämmelserna i 213 § första och andra styckena lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse skola äga tillämpning.

De erlagda avgifterna ingå till en fond, vilken förvaltas av pensionsstyrelsen. Konung och riksdag fastställa plan för fondens användning ävensom grunder för fondmedlens placering och fondens förvaltning i övrigt.

Om regelbundet återkommande försäkringsteknisk undersökning av pensionsstyrelsens verksamhet enligt denna lag förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948. Den i 35 § lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering angivna fonden skall uppgå i den i denna lag omförmälda fonden. Sistnämnda fond skall tills vidare, i den mån Konungen ej stadgat undantag, förvaltas på samma sätt som folkpensioneringsfonden. Beträffande rätt till pension på grund av avgifter erlagda enligt 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller 35 § lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering skola fortfarande äldre bestämmelser gälla.

B. att riksdagen måtte i anledning av vad anförts i motionerna I: 313, 318, 319, 322 och 325 samt II: 487, 491, 492 och 496 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta i enlighet med vad utskottet i frågan anfört verkställa skyndsamt utredning rörande grunderna för kommunernas bidrag till pensionskostnaderna;

C. att de i anledning av Kungl. Maj:ts förslag väckta motionerna I: 313, 319 och 325 samt II: 492 och 496, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A och B hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 312, 320, 321, 323 och 324 samt II: 476, 486, 488, 489, 490, 493, 494 och 495 icke må för-
anleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 juni 1946.

På första särskilda utskottets vägnar:

AXEL STRAND.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Strand, Hage, Sjødahl, Löfvander, Karlsson, Gustaf, Ericsson, Herman**, *Velander**, fru *Sjöström-Bengtsson*, herrar *Nordenson, Anderson, Ivar* (utom vid 14 § lagen om folkpensionering), *Näsgård, Mannerskantz* (endast vid 14 § lagen om folkpensionering) och *Holmbäck*;

från andra kammaren: herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Olsson* i Gävle, *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Dahl, fru *Nordgren**, herr *Ohlin*, fru *Alvén*, herrar *Hagberg* i Malmö, *Johansson* i Mysinge, *Andersson* i Eskilstuna, *Brandt* och *Karlsson* i Grängesberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Löfvander, Näsgård, Pettersson* i Dahl och *Johansson* i Mysinge, som anfört:

Frågan om folkpensionernas storlek och deras avvägning olika orter emellan har ofta varit föremål för behandling i riksdagen. Vid skilda tillfällen har konstaterats, att en utjämning av olikheterna i levnadskostnaderna ägt rum. Med hänsyn till sammanpressningen av levnadskostnaderna har riksdagen de senaste åren beslutat utforma dyrtidstilläggen till folkpensionerna så, att pensionerna på de lägsta ortsgrupperna fått en relativt större påbyggnad.

Uti föreliggande förslag har departementschefen sökt komma till rätta med ifrågavarande problem genom att i princip slopa dyrortsgraderingen. I dess ställe införs emellertid olika stora bostadstillägg på de skilda orterna, alltefter s. k. dyrhet, varigenom dyrortsgrupperingen återinföres på en omväg. I lägsta ortsgrupp skall emellertid nämnda bostadstillägg ej utgå utan dylikt tillägg anses vara inräknat i grundpensionen. På så sätt blir skillnaden i pensionernas storlek procentuellt sett större än tidigare de olika ortsgrupperna emellan.

Under innevarande budgetår uppgår sålunda för ogift obemedlad pensionär i ortsgrupp I de maximala pensionsförmånerna, tilläggspension och

dyrtidstillägg inräknade, till ca 68 procent av samma förmåner i ortsgrupp III. Motsvarande siffra blir för nästa budgetår ca 71 procent enligt det beslut, som årets riksdag fattat om dyrtidstillägg å folkpensionerna. Med departementschefens förslag till grundpension och bostadstillägg komma pensionsförmånerna för ogift pensionär på lägsta ortsgrupp att utgöra endast ca 62 procent av motsvarande förmåner i högsta ortsgrupp. Detta innebär en uppenbar försämring i jämförelse med nuvarande förhållanden.

I motionerna I: 319 och II: 496 har framhållits, att de av socialvårds-kommittén framräknade siffrorna icke återspegla det verkliga behovet av bostadstillägg. De ange endast de faktiska kostnader, som pensionärerna vid tiden för undersökningarna hade oavsett bostädernas kvalitet och utrustning. Den låga genomsnittshyran för A-kommunerna är därför att betrakta som ett uttryck för att bostadsstandarden på landsbygden är låg. Vid beräkningen av kostnaderna för av pensionärerna ägda fastigheter har man icke tagit hänsyn till amortering och avskrivning samt reparations- och underhållskostnader. Det är givet att bostadskostnaderna under sådana omständigheter ställa sig förhållandevis låga. Men det är fördenskull icke riktigt att såsom departementschefen hålla före, att bostadskostnaderna på landsbygden knappast spela någon roll.

Vi äro ense med motionärerna därom att de ytterligare bostadstillägg, som kunna behöva utgå, sammanhänga med en högre bostadsstandard. Det framstår som riktigt, att berörda kommuner själva svara för de kostnader, som bliva förenade med särskilda bostadstillägg.

Med anledning av ifrågavarande motioner anse vi, att bostadstillägg skola utgå med samma högsta belopp som avsetts för bostadskostnadsgrupp III i departementschefens förslag, alltså 200 kronor för gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad samt med 300 kronor för annan pensionsberättigad.

Vi hemställa därför att 5 §, 15 § 2 och 3 mom. samt 34 § i lag om folkpensionering ävensom 5 § i lag angående införande av nya lagen om folkpensionering skola erhålla följande lydelse:

1) Lag om folkpensionering.

5 §.

Folkpension förhöjes med *bostadstillägg*. Bostadstillägget utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 200 kronor om året samt till annan pensionsberättigad med 300 kronor om året.

15 §.

2 mom. Har för någon — — — i enlighet därmed ökas eller minskas. Befinnes någon som — — — prövas oskäligt.

3 mom. Den som åtnjuter tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Åtnjuter någon — — — person anmälningsskyldig.

34 §.

Avser pensionsökning — — — besluta i ärendet.

Söker någon — — — till bostadstillägg. Har härvid uppkommit fråga om tillämpning av 13 § eller 16 § fjärde stycket, — — — tillfälle att yttra sig.

2) Lag angående införande av nya lagen om folkpensionering.

5 §.

Det åligger pensionsstyrelsen att före den 1 januari 1948 omräkna utgående pensioner, understöd och ersättningar, som i 4 § första och andra styckena avses.

Vid omräkningen skola bestämmelserna i den nya — — — bostadstillägg tills vidare förvägras honom.

2) av herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Hagberg* i Malmö, *Ivar Anderson*, *Velander* och *Nordenson*.

I det uttalande angående bostadstilläggen, som av utskottet gjorts å s. 16—17, kunna vi instämma. Emellertid anse vi att uttalandet bort kompletteras i enlighet med vad nedan sägs.

Vid socialvårdskommitténs betänkande XI ha kommittéledamöterna herrar Hagård och Skoglund fogat ett yttrande, i vilket anföres bland annat följande: »Vad angår utformningen av den föreslagna lagstiftningen vilja vi framhålla, att enligt vår mening spännvidden är förhållandevis stor mellan de totala pensionsförmånerna i högsta och lägsta bostadskostnadsgrupp. Förslaget bygger i detta avseende i stort sett på de speciella förhållanden, som enligt av kommittén verkställd utredning i nuvarande stund råda i fråga om folkpensionärernas bostadskostnader. Vi utgå ifrån att de numera ganska snabba förändringarna av bostadskostnaderna och bostadsstandarderna på alla orter redan inom de närmaste åren komma att leda till en avsevärd utjämning av bostadskostnaderna även för folkpensionärsgruppen. Då vi därför blott kunna betrakta de nu föreslagna differenserna i bostadskostnaderna såsom ett i nuvarande läge ofrånkomligt men samtidigt starkt tidsbetonat förhållande, ha vi godtagit dem såsom en nu nödvändig men blott kortvarig övergångsform. Att vi icke velat motsätta oss dessa till-

lägg har dessutom berott på att kommunerna till stor del själva få bära kostnaderna för dem. Som ytterligare en förutsättning för att vi kunnat förorda förslaget påyrka vi, att en omprövning av frågan såväl om bostadskostnaderna å olika orter som bostadstilläggens storlek och konstruktion företages så fort lämpligen kan ske så att nya, efter utvecklingen avpassade bestämmelser i detta avseende kunna tillämpas efter viss kortare, i förväg bestämd tid.»

De i det återgivna yttrandet anförda synpunkterna, att de nuvarande differenserna i bostadskostnaderna kunna betraktas såsom ett starkt tidsbetonat förhållande, vilket blott kan godtagas som en kortvarig övergångsform, samt att en omprövning av frågan av bostadstilläggens storlek och konstruktion bör företagas så fort lämpligen kan ske, hade enligt vår mening bort komma till klart uttryck i utskottets utlåtande.

Vi anse vidare att de tre sista meningarna i första stycket å s. 39, vilka beröra kommunbidragens betydelse för pensionsprövningen, bort utgå ur utlåtandet.

3) av herrar *Holmbäck* och *Ohlin*, som ansett att utskottets yttrande bort hava följande lydelse.

Frågan om indexreglering av folkpensionerna.

I motionerna I: 321 och II: 488 hemställes i anslutning till ett av herr Hartmann i socialvårdskommittén med instämmande av herr Wallén och fru Nordgren gjort yttrande att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla att en undersökning utan dröjsmål sker rörande lämpligaste sättet att bereda de till folkpension berättigade säkerhet för bibehållande av det realvärde pensionen har vid den tidpunkt då beslut om pensionsreformen fattas. Utskottet delar motionärernas mening att det är synnerligen angeläget icke blott att det skydd folkpensioneringen avser att lämna icke försämras utan även att pensionärerna ges *trygghet* för att ingen dylik försämring sker genom en eventuell framtida stegring av levnadskostnaderna. Den närmast till hands liggande metoden att åstadkomma detta är indexreglerade pensionstillägg. I Danmark användes ett dylikt system. Utskottet anser att en utredning bör komma till stånd utan dröjsmål dels om lämpligaste sättet att mäta förändringar i pensionärernas levnadskostnader, dels om andra med dylik indexreglering förenade spörsmål. Utskottet kan icke dela den av socialvårdskommitténs majoritet uttalade åsikten att en av socialstyrelsen utförd undersökning visar att folkpensionärernas levnadskostnader äro underkastade mindre variationer än levnadskostnaderna för hela folket och att detta kan anföras som ett skäl mot en indexreglering. Alldeles oberoende av frågan om vilken grupps levnadskostnader, som variera starkast under den ena eller andra perioden, är en väsentlig stegring av folkpensionärernas levnadskostnader under de närmaste åren långt ifrån utesluten. Därför bör

frågan om därav betingade åtgärder upptagas till omedelbar undersökning för att icke risk skall föreligga att folkpensionärerna vid en eventuellt inträffande prisstegring skola få vänta på kompensation därför och för att man snarast möjligt skall kunna ordna ett system, som garanterar en automatisk anpassning.

Några vägande skäl mot ett dylikt system ha enligt vår mening icke kunnat förebringas. Om staten skulle underlåta att *i förväg* garantera pensionsstagarna en fullständig kompensation, *vilken endast kan ges genom något slag av tillägg med ledning av index*, så synes en sådan underlåtenhet motiveras av uppfattningen att staten i vissa lägen kan se sig nödsakad att icke ge dylik kompensation. Riksbanksfullmäktige uttala att varje system med automatisk anpassning av löner och pensioner till prisnivåns förändringar tenderar att förstärka de primära prisrörelserna och minskar utrymmet för åtgärder till skydd för penningvärdet. Sådana åtgärder antagas tydligen böra bl. a. innefatta att staten i vissa lägen underlåter att ge kompensation för levnadskostnadsstegringen. I ett land, där såväl industriarbetarlöner som löner åt stats- och kommunalanställda äro indexreglerade, kan det emellertid icke vara motiverat att just folkpensionärerna skulle ges en sänkt levnadsstandard som led i en politik till penningvärdets försvar. Tvärtom synes en eventuell standardsänkning — som endast synes behöva bli aktuell i händelse av krig och avspärning — främst böra falla på folkgrupper som leva på en högre standard än pensionärerna och den bör f. ö. icke endast drabba löntagare utan även andra grupper. Utskottet kan därför ej finna att bankofullmäktiges synpunkt utgör ett skäl att avvisa en automatisk reglering av folkpensionerna, som tryggar deras realvärde. Denna trygghet bör enligt utskottets mening ges *samtliga* pensionärer och icke endast dem som »äro väsentligen beroende av folkpensionen för sin försörjning».

Inkomstprövningen.

Frågan i vad mån — — — bostadstilläggen till ålderspensionärerna.

I princip synas samma skäl kunna åberopas för ett dylikt förfaringsätt som för inkomstprövningens borttagande vid tilldelningen av grundpension. Ett utnyttjande av pensionstagarnas arbetskraft och sparvilja är lika angeläget på orter med högre bostadskostnader som på övriga platser. Emellertid är det nödvändigt att väga fördelarna härav mot de därmed förenade kostnaderna. Dessa kunna uppskattas till omkring 35 miljoner kronor årligen. Ehuru denna summa betraktad mot bakgrunden av de totala kostnaderna för folkpensioneringen icke ter sig avskräckande hög, synes den likväl i rådande statsfinansiella läge tala för att tills vidare, som i propositionen föreslagits, behovsprövning av bostadstilläggen bör äga rum. Med hänsyn till vad nu sagts får utskottet avstyrka det i motionen framställda yrkandet.

Under åberopande — — — pensionskostnaderna;

C. att riksdagen med bifall till motionerna I: 321 och II: 488 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en undersökning utan dröjsmål sker rörande det lämpligaste sättet att bereda pensionstagarna säkerhet för bibehållandet av det realvärde pensionen har i juni 1946;

D. att de i anledning — — — åtgärd;

E. att motionerna I: 312, 320, 323 och 324 samt II: 476, 486, 489, 490, 493, 494 och 495 — — — åtgärd.

4) av herr *Mannerskantz*, som vid 14 § lagen om folkpensionering ansett att utskottet bort i anledning av motionen II: 495 besluta, att vid beräkning av årsinkomst principiell jämställdhet skall råda mellan rätt till livränta och visst slag av pension, å ena sidan, samt avkastning av kapital, å andra sidan, samt att därför i 14 § 2 mom. efter dess första stycke skall infogas följande bestämmelse:

»Åtnjuter någon livsvarig livränta eller pension, vilken icke är i lag föreskriven, skall såsom inkomst allenast anses ränta å livräntans eller pensionens kapitalvärde. Detta kapitalvärde skall anses vara livräntans eller pensionens årsbelopp multiplicerat med sju och en halv.»

5) av herr *Löfpander*.

SVERIGES RIKSBANK

Bilaga A.

Till Riksdagens särskilda utskott.

I skrivelse den 9 maj 1946 har Riksdagens särskilda utskott anhållit, att fullmäktige i riksbanken ville skyndsamt avgiva yttrande över *dels* motionen nr 321 i första kammaren av herrar Petersson och Annér samt motionen nr 488 i andra kammaren av herr Ohlin m. fl. och *dels* motionen nr 486 i andra kammaren av herr Senander m. fl. i vad motionen avser frågan om indexreglering av folkpensionsförmånerna.

I anledning härav få fullmäktige anföra följande.

I de likalydande motionerna nr 321 i första kammaren och nr 488 i andra kammaren hemställas om utredning rörande lämpligaste sättet att bereda de till folkpension berättigade säkerhet för ett bibehållande av det realvärde pensionen har vid den tidpunkt då beslut om pensionsreformen fattas, medan motionen nr 486 i andra kammaren utmynnar i ett direkt yrkande på att bestämmelser om indexreglering av folkpensionsförmånerna införas i lagen om folkpensionering.

Den i riksdagen nu väckta frågan har tidigare diskuterats av socialvårdskommittén, vilken emellertid icke ansett sig kunna förorda en lösning efter de linjer som uppdragas i motionerna. Kommittén uttalar i sitt betänkande angående lag om folkpensionering, att det icke syntes nödvändigt att ändra folkpensionernas storlek vid mindre betydande växlingar i prisnivån. Därtill komme, att, om levnadskostnaderna skulle sjunka under den vid folkpensioneringsreformens genomförande rådande nivån, även de fastställda pensionsbeloppen finge sänkas. Skulle emellertid en sådan höjning av folkpensionärernas levnadskostnader inträda, att statsmakterna funne behov föreligga av procentuella dyrtidstillägg, borde sådana införas genom särskilt beslut.

Fullmäktige, som behjarta önskemålet att bevara folkpensionens realvärde, kunna i huvudsak ansluta sig till detta socialvårdskommitténs standpunkts-tagande. Härtill få fullmäktige föga följande synpunkter.

Förslag till åtgärder i syfte att tillgodose önskemålet att bibehålla folkpensionens realvärde måste ses i sitt penningpolitiska sammanhang. Varje system med automatisk anpassning av löner och pensioner till prisnivåns förändringar tenderar att förstärka de primära prisrörelserna och minskar utrymmet för åtgärder till skydd för penningvärdet. Redan systemets nuvarande omfattning innebär i dessa hänseenden under förhandenvarande omständigheter påtagliga risker. Det kan därför tänkas komma att visa sig nödvändigt att ompröva den hittillsvarande ordningen med indexreglerade inkomster. Mot denna bakgrund framstår det som angeläget, att en utvidgning av området för dylik automatisk anpassning undvikas. Detta gäller även folkpensionerna. Införandet av en garanti för folkpensionsförmånernas realvärde skulle för övrigt sannolikt komma att medföra krav på motsvarande garantier beträffande övriga sociala förmåner.

Då fullmäktige i enlighet med det anförda av penningpolitiska skäl se sig tvungna att avstyrka en automatiskt verkande garanti för folkpensionsförmånernas reala värde, förutsätta i stället fullmäktige, i likhet med socialvårdskommittén, att statsmakterna vid mera väsentliga stegringar av levnadskostnadsnivån taga under övervägande behovet och möjligheten att bereda folkpensionärerna en av förhållandena betingad kompensation. Grunderna för en sådan kompensation måste givetvis bliva beroende av den vid tillfället rådande situationen. Försök att i nuvarande läge överblicka de reala och finansiella möjligheterna att kompensera framdeles inträffande mera betydande ökningar av levnadskostnaderna samt att med ledning härav utreda och fastställa normer för det framtida handlandet i förevarande hänseende bli sannolikt av föga värde. Däremot synes det vara lämpligt, att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följes, så att statsmakterna på ett tidigt stadium kunna förbereda av utvecklingen påkallade åtgärder.

Stockholm den 16 maj 1946.

Å fullmäktiges vägnar:
DAG HAMMARSKJÖLD.

Erik Westerlind.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Allmänna synpunkter	2
Folkpensioneringens systematiska uppbyggnad	4
Pensionsåldern	5
Förutsättningarna för rätt till invalidpension	7
Pensionsbeloppen	11
Bostadstilläggen	13
Frågan om indexreglering av folkpensionerna	17
Förhållandet till tjänstepensioneringen	18
Hustrutillägg och änkepensioner	19
Blindtillägg	20
Inkomstprövningen	21
Avdragsreglerna. Privilegiering av vissa inkomstslag	26
Beräkning av årsinkomst	28
Pensionsavgifterna	32
Kommunbidragen	35
Pensionsstyrelsens frivilliga pensionsförsäkring	41
Reformens genomförande	43
Kostnaderna för reformen	45
Förslagets detaljutformning	47
Utskottets hemställan	52
Reservationer	74
Bilaga (yttrande från fullmäktige för riksbanken)	80